

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”SISARUSRYHMÄ OPETTAA LASTA JOLLAIN TAVALLA YMMÄRTÄMÄÄN IÄN TUOMIA TAITOJA”

Työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia päiväkodin
sisarusryhmien toiminnasta

Veera Kokko

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

KOKKO, VEERA:

”Sisarusrhyhmä opettaa lasta jollain tavalla ymmärtämään iän tuomia taitoja”
Työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia päiväkodin sisarusryhmien toiminnasta

Opinnäytetyö 54 sivua, joista liitteitä 7 sivua
Marraskuu 2015

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia päiväkodin työntekijöillä ja lasten vanhemmilla on sisarusryhmistä lasten kasvatuksen sekä lapsen oppimisen ja sosiaalisen kehityksen näkökulmasta. Työn tavoitteena oli saada tietoa siitä, mitä merkitystä sisarusryhmillä on ja millaisia mahdollisuuksia ja haasteita ne tuovat lasten kasvatukseen ja heidän kehitykseensä. Tarkoituksena oli myös tutkia sisarusryhmien toimivuutta sekä kerätä tietoa siitä, miten sisarusryhmien toimintaa voidaan jatkossa kehittää.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa perehdyttiin lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen ryhmässä. Teoriaosuudessa viitattiin myös sisarusryhmistä tehtyihin aikaisempiin tutkimuksiin. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineiston keräämisessä käytettiin kolmea eri menetelmää: kyselyä, haastattelua ja havainnointia. Vanhempien mielipidettä sisarusryhmistä kysyttiin kyselylomakkeen muodossa, ja työntekijöiden mielipiteitä selvitettiin haastatteluilla, joihin osallistui yksi työntekijä jokaisesta kolmesta sisarusryhmästä. Havainnointi toteutettiin kolmena päivänä yhdessä sisarusryhmässä. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisin menetelmin.

Tutkimustuloksista ilmeni, että vanhemmat ja työntekijät kokivat sisarusryhmien pääosin tukevan lasten kehittymistä ja oppimista. Pienten lasten koettiin oppineen isommilta lapsilta mallioppimisen kautta ja isojen lasten taas koettiin oppineen pienten lasten huomiointia. Sekä vanhempien että työntekijöiden näkökulmasta suurimpina haasteina sisarusryhmissä pidettiin iänmukaisen toiminnan järjestämistä kaikenikäisille lapsille tasapuolisesti. Työntekijöiden kokemuksissa keskeiseksi haasteeksi nousi toiminnan suunnittelu eri-ikäisille lapsille. Vanhempien näkökulmasta kehittämiskohteita olivat pienryhmätoiminta sekä vanhempien ja päiväkodin välillä tapahtuva tiedottaminen. Sisarusryhmien toimintaa tulisi jatkossa kehittää pienryhmätoimintaan panostamalla sekä sisarusryhmien toimintaa vielä kattavammin suunnittelemalla.

Asiasanat: sisarusryhmä, päiväkotitoiminta, lapsen sosiaalinen kehitys, oppiminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KOKKO, VEERA:

“A sibling group teaches a child in some way to understand skills obtained with age”
Employees’ and Parents’ Experiences of Sibling Groups in a Day Care Centre

Bachelor's thesis 54 pages, appendices 7 pages
November 2015

The purpose of this thesis was to find out what kind of experiences employees and parents had in a sibling group from child care, education and social development point of view. The objective was to gain information on what significance sibling groups had on in child care, education and child development and which possibilities and challenges they offered. One purpose was also to study how the sibling groups were functioning and to collect information on how sibling groups could be develop further in the future.

The theory focused on children’s social skills. The thesis was a qualitative research. The data were collected using three different methods. An enquiry was provided for the parents with the purpose of finding out more about their opinion of sibling groups. Employees’ opinions were determined by interview. Moreover, observations were made during a three day visit at a day care centre’s sibling group. The data were analysed using qualitative content analysis.

The results suggested that parents and day care centre employees’ experiences mainly supported the view of positive effects of sibling groups on child development and learning. According to the results younger children learnt from older children by means of observation and older children learnt to take small children into consideration. Both parents and employees emphasized that the greatest challenge in sibling groups was to organize activities for children from different age groups. Planning of activities was one significant challenge in sibling groups from the employees’ point of view. From the parents’ perspective mechanisms that had to be developed further were small group activities and better communication between day care centres and parents. Sibling groups should advance by investing in small groups and planning of sibling group operations more comprehensively.

Key words: sibling group, day care centre, child’s social development, learning

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTEHTÄVÄ	6
	2.1 Tutkimuksen tavoite	6
	2.2 Tutkimuskysymykset	6
3	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
	3.1 Lapsen sosiaalisten taitojen kehitys	7
	3.2 Lapsen oppiminen ryhmässä.....	8
	3.3 Lasten keskinäinen vuorovaikutus.....	11
	3.4 Kasvattajan rooli lapsen sosiaalisten taitojen kehityksessä	12
	3.5 Aikaisempia tutkimuksia sisarusryhmistä	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
	4.1 Tutkimusmenetelmät	17
	4.2 Aineiston kerääminen	19
	4.3 Tutkimusaineiston analysointi	20
5	VANHEMPIEN KOKEMUKSIA SISARUSRYHMÄSTÄ.....	22
	5.1 Vanhempien vastaukset	22
	5.2 Sisarusryhmässä hyvin toimineita asioita	22
	5.3 Sisarusryhmässä kehitettäviä asioita.....	25
6	TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA SISARUSRYHMÄSTÄ	28
	6.1 Työntekijöiden haastattelut.....	28
	6.2 Positiiviseksi koettuja asioita sisarusryhmässä.....	28
	6.3 Sisarusryhmässä esiintyviä haasteita	31
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8	POHDINTA.....	40
	8.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	40
	8.2 Opinnäytetyöprosessi.....	43
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	48
	Liite 1. Saatekirje ja kyselylomake vanhemmille.....	48
	Liite 2. Saatekirje ja haastattelurunko työntekijöille.....	51
	Liite 3. Lupa lapsen havainnointiin.....	54

1 JOHDANTO

Sisarusryhmät ovat yleistyneet yhä enemmän viimevuosina, ja ne ovat myös ajankohtainen aihe päivähoitoon suunniteltujen leikkausten aiheuttaman keskustelun vuoksi. Lain mukaan enintään seitsemää kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttäneitä lasta kohden tulee päiväkodissa olla yksi aikuinen hoito- ja kasvatustehtävissä, jolla on sosiaalihuoltolain mukainen ammatillinen kelpoisuus. Samalla tavalla enintään neljää alle kolmivuotiaista lasta kohden on päiväkodissa oltava yksi aikuinen, jolla on työn vaatima ammatillinen kelpoisuus. (Asetus lasten päivähoitosta 1973.) Tämän vuoksi sisarusryhmien ryhmäkokoo määräytyy aikuisten ja lasten välisten suhdelukujen perusteella, ja sisarusryhmä mahdollistaa päivähoitopaikan saamisen lapsen ikään takertumatta.

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, mitä mahdollisuuksia ja haasteita sisarusryhmät tuovat lapsen kasvatukseen ja kehitykseen sekä vanhempien että työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyössäni selvitän, kuinka eri-ikäisistä lapsista koostuva ryhmä voi tukea tai tuoda haasteita lapsen oppimiselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Tutkin myös, miten sisarusryhmät ovat toimineet päiväkodissa työntekijöiden ja vanhempien näkökulmasta. Tutkimusta toteuttaessani päiväkodin sisarusryhmät ovat toimineet alle vuoden. Opinnäytetyössäni sisarusryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jossa on sekä alle kolmivuotiaita että yli kolme vuotta täyttäneitä lapsia, jotka eivät välttämättä ole sisaruksia keskenään.

Opinnäytetyöni aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostukseni päiväkodissa tehtävää työtä kohtaan sekä opinnäytetyöni hyödyllisyys päiväkodille ja siellä työskenteleville henkilöille. Olin keväällä 2014 harjoittelussa tutkimuksen kohteena olevassa päiväkodissa, minkä innoittamana halusin opinnäytetyöni hyödyttävän heitä. Tutkimukseni on tärkeä ja ajankohtainen kyseiselle päiväkodille, sillä heidän yksikössään kaikki kolme ryhmää vaihtuivat sisarusryhmiksi syksyllä 2014.

2 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTEHTÄVÄ

2.1 Tutkimuksen tavoite

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, miten päiväkodin työntekijät ja lasten vanhemmat kokevat sisarusryhmät lasten kasvatuksen sekä lapsen oppimisen ja sosiaalisen kehityksen näkökulmasta. Työni tavoitteena on selvittää, mitä merkitystä sisarusryhmien toiminnalla on ja millaisia mahdollisuuksia ja haasteita ne tuovat lasten kasvatukseen ja heidän kehitykseensä. Tarkoituksena on myös tutkia sisarusryhmien toimivuutta sekä saada tietoa siitä, miten sisarusryhmien toimintaa voidaan jatkossa kehittää.

Tutkimukseni tarkoituksena on lisätä päiväkodin työntekijöiden tietoisuutta keräämällä vanhempien kokemuksia sisarusryhmien toiminnasta. Opinnäytetyöni kohdistuu yksittäiseen päiväkotiin, jossa sisarusryhmät ovat tutkimusta tehdessä toimineet alle vuoden, joten tutkimustulokset eivät ole siten suoraan yleistettävissä muiden päiväkotien sisarusryhmiin. Tuloksia voidaan kuitenkin hyödyntää muiden päiväkotien sisarusryhmätoimintaa aloittaessa tai nykyistä toimintaa kehittäessä.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni muodostuivat lopullisiksi opinnäytetyöprosessin edetessä ja etenkin tutkimusvaiheen aikana. Tutkimuskysymykset ovat ohjanneet opinnäytetyöprosessiani sekä auttaneet minua tutkimuksen toteuttamisessa. Opinnäytetyötä työstäessäni yksi tutkimuskysymyksistäni rajautui tutkimuksen ulkopuolelle, sillä se ei ollut oleellinen tutkittavan ilmiön kannalta. Tutkimustulosten raportoinnin ulkopuolelle jäi kasvatuskumppanuuden näkökulma, jonka aluksi oli tarkoitus olla osa tutkimustani. Alla on tutkimuskysymykset, joihin haen opinnäytetyössäni vastauksia:

- Miten työntekijät ja vanhemmat kokevat sisarusryhmät tukena ja toisaalta haasteena lasten kasvatuksessa?
- Miten sisarusryhmät tukevat lapsen kasvua ja kehitystä ja millaisia haasteita niissä esiintyy?
- Miten sisarusryhmien toimintaa voidaan kehittää?

3 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Lapsen sosiaalisten taitojen kehitys

Sosiaaliset taidot tarkoittavat valmiuksia, joilla lapsi arkipäiväisissä tilanteissa kykenee ratkaisemaan ongelmia ja saavuttamaan henkilökohtaisia päämääriään positiivisiin seuraamuksiin sosiaalisissa tilanteissa johtavalla tavalla. Lapsen pääseminen mukaan leikkiin on esimerkki tällaisesta positiivisesta seuraamuksesta. Edellytyksenä tälle on lapsen empatiakyky eli taito huomioida toisten tunteita, aikomuksia ja ajatuksia sekä arvioida ja ennakoida omasta toiminnastaan juontuvia seuraamuksia. Myös omien tunteiden ymmärtäminen ja niiden ilmaiseminen tilanteeseen sopivalla tavalla ovat tärkeitä taitoja lapsen sosiaalisen kehityksen kannalta. Lapsen onnistuminen näiden taitojen opettelussa voidaan nähdä hänen kognitiivisissa taidoissaan, minäkuvassaan ja asemassaan ryhmän sisällä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2014, 61.)

Suomalaislapsilla on subjektiivinen päivähoito-oikeus, joka merkitsee mahdollisuutta vertaissuhteiden muodostamiseen toisten lasten kanssa. Lapsen mahdollisuudet oman sosiaalisen arvojärjestelmänsä, sosiaalisten verkostojensa ja luottamuksellisten suhteidensa luomiseen taas riippuvat siitä, millaisen kulttuurisen pääoman lapsi on omaksunut. Kun olosuhteet ovat suotuisat, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman karttuminen on vastavuo-roista. Lapsen sosiaaliset taidot ja persoonallisuus taas vaikuttavat lapsen kykyyn tehdä aloitteita sosiaalisia suhteita muodostaakseen. (Pulkkinen 2002, 46–47; Eskel & Marttila 2013, 84.)

Lapsen sosiaalisten taitojen kehittyminen on nopeaa kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. Iän myötä karttuvien taitojen ansiosta lapsi osaa hahmottaa ympäristönsä tapahtumia ja kuvata niitä kielellisesti. Kielitaidon kehittymisen myötä lapselle mahdollistuu uudenlainen sosiaalinen kanssakäyminen, mikä näkyy muun muassa lasten innokkuutena mielikuvitus- ja roolileikkien käynnistämisessä yhdessä toisten lasten kanssa. Lapsi kokee yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässä ja oppii ymmärtämään sosiaalisten suhteiden pysyvyyttä, sekä vähitellen alkaa pitää joitakin lapsia ystävänä. Lapsi oppii arvioimaan iän myötä myös omaa käyttäytymistään ja sen seuraamuksia esimerkiksi leikki-tilanteissa. Lähempänä esikouluikää lapsi kykenee jo ottamaan huomioon toisten mielipiteitä ja ehdotuksia ja vastaamaan niihin. Lisäksi hän pystyy odottamaan vuoroaan, jakamaan tavaroita

toisen kanssa sekä muuttamaan käyttäytymistään jonkun pyynnöstä. Lasten keskinäisillä leikeillä on suuri merkitys näiden asioiden oppimisessa ja vastavuoroisen kanssakäymisen harjoittelussa. (Ritmala, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2010, 167; Nurmi ym. 2014, 62.)

Esimerkiksi ryhmän jäsenenä oleminen ja ryhmässä toimiminen, jakaminen, kuunteleminen, toisen auttaminen, vuorottelu, tunteiden sanallinen ilmaisu, itsesäätely ja aggression kontrollointi ovat lapselle keskeisiä sosiaalisia taitoja. Näitä taitoja voidaan harjoitella tilanteissa, jotka auttavat lasta tunnistamaan ja nimeämään kyseisiä taitoja sekä ymmärtämään niiden tarpeellisuutta. Kasvattajat voivat esimerkiksi roolileikin kautta tai mallittamalla havainnollistaa taitoja, joita lapset pääsevät siten itsekin harjoittelemaan. (Johnson, Ironsmith, Snow & Poteat 2000, Laineen & Neitolan 2002, 105 mukaan.)

Sosiaaliset taidot ovat siis opittuja taitoja, mutta lasten väliset synnynäiset erot vaikuttavat siihen, kuinka paljon he innostuvat muiden kanssa olemisesta. Jos lapsen synnynäinen sosiaalisuus on matala, hän vetäytyy usein leikkimään yksin. Jos lapsen sosiaaliset taidot kuitenkin ovat sillä tasolla, että hän pystyy toimimaan myös muiden kanssa, ei asiasta ole haittaa. Tästä saattaa kuitenkin koitua ongelmaksi se, ettei lapsi pääse riittävän paljon kokeilemaan, miltä tuntuu leikkiä muiden kanssa eikä välttämättä pääse harjoittamaan riittävästi sosiaalisia taitojaan. Tällaisissa tilanteissa lapsen kannalta on parasta, että aikuinen ohjaa lapsen pääsyä leikkiin, jotta lapsi voi saada kokemusta toisten lasten kanssa leikkimisestä ja yhdessäolosta. (Keltikangas-Järvinen 2012, 61.)

3.2 Lapsen oppiminen ryhmässä

Halu ja taito matkia muita alkavat muodostua lapsen tullessa taaperoikään. Tämä mahdollistaa sosiaalisen oppimisen, jolloin lapsen käyttäytymisvalikoima ja kyky asetettujen sääntöjen ja toiveiden noudattamiseen kasvaa. Esimerkiksi kolmevuotias tyttö matkii isosiskonsa ilmeitä ja eleitä ja kampa hiuksiaan mielellään samalla tavalla kuin hän on nähnyt isosiskonkin tekevän. Vähitellen lapsi alkaa tunnistaa myös sosiaalisen käyttäytymisen sääntöjä, esimerkiksi korjaamalla muita ja tuntemalla häpeää väärin toimiessaan. Siitä huolimatta lapsi ei ole vielä täysin sisäistänyt sääntöjä ja tarvitsee niiden noudatta-

miseen usein tukea aikuiselta. Ensimmäiset spontaanit yritykset esimerkiksi lelujen jakamisessa tai muiden auttamisessa sekä pyrkimyksissä lohduttaa muita tekevät näkyväksi lapsen prososiaalisen käyttäytymisen kehitystä. (Aro 2011, 24.)

Varsinkin pienille lapsille mallista oppiminen on merkityksellinen oppimisen muoto. Pieni lapsi ottaa mallia päivähoitossa kasvattajilta sekä muilta lapsilta ja kotona vanhemmiltaan ja sisaruksiltaan. Oppimisen vaikutuksella suhteessa lapsen käyttäytymiseen voi olla joko myönteinen tai kielteinen merkitys. Ryhmässä lapsen on mahdollista oppia erilaisia taitoja, mutta siellä lapsi saattaa ottaa mallia toisilta lapsilta myös ei-toivotussa käyttäytymisessä, esimerkiksi kiroilussa. Lapsen oppimisessa tulee huomioida lapsen ikä, hänen oppimisensa valmiudet ja herkkyyskaudet. On myös mahdollista, että lapsen oppimista voidaan kiirehtiä epäsuotuisalla tavalla, esimerkiksi siten, että 5-vuotiaalle voidaan opettaa sellaisia taitoja, joita hän tarvitsee vasta esikoulussa. Lapsen oppimisen kannalta onkin tärkeää erottaa lapsen oppimisvalmiutta kehittävä toiminta sellaisesta toiminnasta, joka edellyttää lapselta taitoja liian aikaisin. (Koivunen 2009, 42, 44; Ritmala ym. 2010, 166; Koivunen & Lehtinen 2015, 147–148.)

Pienen lapsen oppimista edistää vuorovaikutus osaavamman lapsen kanssa. Sillä, että lapsi itse on aktiivisesti mukana vuorovaikutustilanteessa, joka sisältää paljon tutkivaa puhetta, on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia lapsen oppimiselle. Jos kuitenkin lapsi ei opi tai hyödy vuorovaikutuksesta, voidaan sen olettaa johtuvan niin suuresta eroista lasten lähikehityksen vyöhykkeiden välillä, että siitä hyötyy vain osaavampi lapsi. Syy lapsen oppimattomuudelle voi olla myös siinä, ettei vertaistuutori ole osannut ohjata tai että lapsen itseluottamus osaamiseensa on huono tai hän huomaa olevansa heikompi toisen lapsen osaamistasoon nähden. Se saattaa johtaa osaamattomamman lapsen luovuttamiseen ja sen hyväksymiseen, että osaavampi lapsi tekee päätökset. (Kronqvist 2006, 180.)

Lapset oppivat paljon erilaisia taitoja ja valmiuksia toisiltaan ja kehittyvät toiminnallisuuden ja osallisuuden avulla toimiviksi jäseniksi yhteisössään. Pieni lapsi tarvitsee paljon kontaktia häntä hoitavaan aikuiseen, mutta asteittain lapsi alkaa havaita muut lapset ja kiinnittyä heihin. Pikkuhiljaa lapsi alkaa kiintyä myös vertaistovereihin, vaikka aikuisen merkitys on hänelle yhä tärkeä. Tutkittaessa lasten yhteistoimintaa on havaittu, että vertaisten ohjausta on jo pientenkin lasten keskuudessa muun muassa lasten toisilleen

antaman keskinäisen avun muodossa. Lapset alkavat käyttää näyttämistä ja kielellistä ohjausta toisen lapsen ohjaamisessa jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Lasten kielenkäytössä on paljon eroavaisuuksia, ja paras mahdollinen ohjaussuhde onkin sellainen, jossa kielenkäytölle on ominaista tutkiva puhe ja kriittisyys sekä puheen rakentuminen edellisen puhujan kommenttiin. Lapsen kehityksen kannalta on kuitenkin hyvä, että hänellä on mahdollisuus toimia sekä symmetrisissä että epäsymmetrisissä suhteissa eli sekä samanvertaisen että osaavamman lapsen kanssa. (Kronqvist 2006, 181–182.)

Leikki ilmentää lapsen motoristen, tiedollisten ja sosiaalisten taitojen kehittymistä kokonaisvaltaisesti. Leikin kautta lapsi oppii toimimaan yhdessä muiden lasten kanssa, rakentamaan ystävyyssuhteita sekä ottamaan huomioon muut ryhmän jäsenet. Edellytyksenä lasten leikille on, että lapset kykenevät ymmärtämään ja havaitsemaan ryhmän muiden jäsenten kokemuksia. Ilmentämisen lisäksi leikki edistää lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Nurmi ym. 2014, 70.) Ristiriidat leikkikavereiden kanssa, vaikeus sääntöjen sopimisessa ja niiden noudattamisessa, sekä halu ottaa johtajan rooli saattavat ilmentää lapsen vaikeuksia leikkitalanteissa. Tällöin voi olla kyse siitä, että lapsen sosiaaliset taidot ovat heikot ja hänellä on vaikeuksia vuorovaikutustilanteissa. Myös osa neurologisista vaikeuksista voi vaikuttaa leikeissä esiintyviin haasteisiin, tai se, ettei lapsi osaa vielä leikkiä. Kasvattajan roolissa tällöin tärkeäksi nousee lapsen tukeminen lapsen kanssa leikkimällä ja leikkitaitojen opettamisella. (Koivunen & Lehtinen 2015, 192.)

Lasten myönteisten toverisuhteiden ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle päiväkotitoiminta on tärkeä jo ympäristönä. Päiväkotiryhmän koostumuksella on merkitystä lasten keskinäisten suhteiden ehkäisemisessä, ja ryhmällä, jossa on eri-ikäisiä lapsia, on havaittu olevan myönteisiä vaikutuksia lasten sosiaaliseen käyttäytymiseen. Lisäksi eri-ikäisistä lapsista koostuvien ryhmien on huomattu vähentävän kiusaamista, aggressiivisuutta sekä muita ongelmia. (Johnson ym. 2000, Laineen & Neitolan 2002, 108 mukaan; Asher & Williams 1993, Laineen & Neitolan 2002, 105 mukaan.) Vertaistutorointiin kohdistuneissa tutkimuksissa 5-vuotiaiden lasten on havaittu käyttäneen hienosyisempiä kommunikointitapoja heidän opastaessaan pienempiä lapsia kuin saman ikäisiä. Toisaalta taas 2-vuotiaiden on osoitettu jäljittelevän ja leikkivän monipuolisemmin heidän leikkiessään vanhempien kuin saman ikäisten lasten kanssa. Vanhempien lasten kyky ohjata nuorempaa vaikuttaa olevan merkittävä tekijä eri-ikäisten lasten yhteistoiminnassa. (Kronqvist 2006, 176.) Myös vanhempien lasten koettiin hyötyvän toiminnasta nuorempien lasten kanssa, koska

heillä oli mahdollisuus harjoitella hyvän leikin edellyttämiä taitoja (Howe, Petrakos, Rinaldi, LeFebvre 2005, Kronqvistin 2006, 176 mukaan).

Kuitenkin pienellä, 1–2-vuotiaalla lapsella, on kyky olla vuorovaikutuksessa toisen lapsen kanssa vain muutama tunti yhtäjaksoisesti; sen yli menevä aika haittaa lapsen sosiaalista kehitystä. Ryhmän mukana tulee vastaan sellaisia kehitystapahtumia, jotka vaikeuttavat kasvatustyötä varsinkin juuri pienten lasten kohdalla. Lapsen kasvu sosiaalisen ryhmän jäseneksi on riippuvainen hänen kehitystasostaan, ja hän kasvaa siihen omassa tahdissaan. Lapsen siirtyminen liian aikaisin suureen ryhmään saattaa häiritä lapsen kasvua sosiaalisen ryhmän jäseneksi. Ryhmästä on ennemminkin haittaa alle kahden vuoden ikäiselle lapselle, kun taas esimerkiksi esikoululainen jo hyötyy ryhmästä ja koululainen jo tarvitsee sitä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 211–212.) Tämä saattaa aiheuttaa haasteita sisarusryhmätoiminnalle.

3.3 Lasten keskinäinen vuorovaikutus

Sosiaalisilla ja sosiokognitiivisilla taidoilla on merkittävä vaikutus lapsen toisilta lapsilta saamaan hyväksyntään vakituksessa ryhmässä, kuten päiväkotiryhmässä. Sosiaalisten taitojen kehittämisen tavoitteena ei ole lapsen pääseminen suosittuun asemaan ryhmässä, mutta ryhmän hyväksyntä on eduksi lapsen sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ajatellen. Muiden kokemus siitä, että lapsi on miellyttävä vuorovaikutuskumppani, auttaa pääsemään yhteiseen toimintaan ja saavuttamaan toivottuja tavoitteita. Lasten osoittama torjunta taas saa aikaan päinvastaisia toimintoja. (Poikkeus 2011, 91.) Ryhmän jäsenenä lapselle mahdollistuu eläminen yhteydessä muihin lapsiin ja aikuisiin päiväkodissa. Vuorovaikutus muiden kanssa edellyttää lapselta sosiaalisia taitoja ja valmiuksia, jotka syntyvät osallistumalla ja lapsen tulemalla kuulluksi. Lapsi voi oppia sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot saamiensa oppimiskokemustensa kautta. (Huhtanen 2005, 10.)

Lasten välistä vuorovaikutussuhdetta voidaan kuvailla perusolemukseltaan tasa-arvoiseksi ja symmetriseksi. Iällä on paljon merkitystä lasten keskinäiseen sosiaaliseen dynamiikkaan. Lasten vertaisvuorovaikutuksen eri-ikäisten lasten välillä on todettu vaikuttavan myönteisesti lapsen kognitiiviseen kehitykseen. Lemanin (2002) tutkimuksessa on havaittu ikään liittyviä eroja lasten keskinäisessä toiminnassa. Vanhemmat lapset oival-

sivat nuoria paremmin, että vuorovaikutuksessa käytetään yhteisiä strategioita ja tietoresursseja päämäärään pääsemiseksi. Lemanin mukaan nuoremmat lapset tarvitsevat tietoa ja kokemusta yhteistyössä toimimisen tavoista. (Kronqvist 2006, 169–170.)

Eri-ikäisten lasten keskinäinen vuorovaikutus on tärkeää oppimisen kannalta, ja siksi sitä tulisikin tukea monin eri tavoin lapsiryhmissä. Sillä, onko kyseessä vapaa leikkitilanne, jossa lapsella on mahdollisuus muuttaa joustavasti leikin kulkua ja ympäristö tarjoaa erilaisia vaihtoehtoja, vai onko tilanne ohjattu, on oma merkityksensä, mutta kummankin merkitys lapsiryhmän pedagogiikkaa ajattelen on kuitenkin oleellinen. Esimerkiksi isompien lasten mukanaolo leikissä lisää elämyksiä pienen lapsen leikkiin, vaikkei pienempi lapsi kokonaan ymmärtäisikään leikin kulkua. (Kronqvist 2006, 172; Helenius & Lumelahti 2013, 26.)

3.4 Kasvattajan rooli lapsen sosiaalisten taitojen kehityksessä

Vanhempien kasvatuskäytäntöjä ja sosiaalisen kompetenssin tukitoimia ohjaavat käsitykset lapsesta sosiaalisena toimijana. Tuomalla esille enemmän lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen toimintaan liittyviä asioita vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin kasvattaja voi lisätä vanhempien tietoa lapsen sosiaalisesta kompetenssista. Tämän edellytyksenä on kasvattajien riittävä osaaminen sekä sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen tukemisen keskeinen asema kasvatustyössä. Lasten leikkejä tulee seurata ja havainnoida johdonmukaisesti. Lisäksi leikkiympäristöä tulee muokata houkuttelevaksi sekä auttaa ja ohjata lapsia leikkeihin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen keskenään. (Neitola 2013, 121.)

Paljon eri vertaisoppimisen mahdollisuuksia tarjoavan oppimisympäristön luominen on yksi kasvattajan haasteellisista tehtävistä. Varhaiskasvatuksessa eri vertaisoppimisen muodot, kuten tutkiva oppiminen, uusien taitojen opiskelu pienryhmissä ja avoimet ongelmanratkaisutilanteet tekevät mahdolliseksi useita ratkaisuvaihtoehtoja ja niiden pohjalta kommunikointia. Kuusivuotias Maria on sanonut, että päiväkodissa oppii, kun ”kysyy toisilta ja neuvoo toisia.” Marian sanoma on yksi osoitus vertaisten merkityksellisyydestä ja oppimisen sosiaalisesta ulottuvuudesta. (Kronqvist 2006, 182.)

Hyvien päiväunien takaamiseksi kasvattajatiimin on huolehdittava päiväunirytmien säännöllisyydestä ja jokaisen lapsen riittävästä unen saannista. Kasvattajatiimin tehtäviin kuuluu alle kolmivuotiaiden lasten riittävien ja häiriöttömien päiväunien turvaaminen sekä otollisten olosuhteiden luominen lasten nopealle nukahtamiselle. Jokaisen lapsen yksilöllinen unentarve tulee huomioida päiväunijärjestelyissä ja pienten tulisi antaa nukkua periaatteessa siihen asti, kunnes he itse ovat valmiita heräämään. Lisähaasteita päiväunien järjestämiseen saattavat aiheuttaa ongelmat päiväkodin tilojen kanssa, esimerkiksi se, miten nukkumiseen tarkoitettujen huoneiden suunnittelu ja rakennus. Myös sillä on merkitystä, ovatko nukkumahuoneet sellaisessa paikassa, että pihalta tai toisista päiväkodin tiloista kuuluvat äänet eivät häiritse nukkuvia lapsia. Vanhempien työaikojen takia lapsenkin päivähoitopäivien venyminen huomattavasti pidemmiksi lisäävät hänen unen ja levon tarvettaan. Liian pitkistä valveillaoloajoista aiheutuu ylistimulaatiota ja ei-toivottua kuormitusta lapselle. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän haittaa liiallinen kuormitus hänelle aiheuttaa. Tämä näkyy lapsen käyttäytymisessä monella eri tavalla, muun muassa energiattomuutena ja levottomuutena, tarkkaavaisuuden ja keskittymiskyvyn vaikeuksina sekä pahantuulisuuksena. (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001, 81–82, 84.)

Eri-ikäisistä lapsista koostuvissa ryhmissä esiintyy päiväunien järjestämisen lisäksi muitakin haasteita. Haasteita aiheuttavat erilaiset siirtymätilanteet, kuten ulkoilutilanteet, jolloin on mietittävä, otetaanko esimerkiksi kaikki lapset yhtä aikaa sisälle vai porrastetusti heidän väsymyksensä mukaisesti. Alle kolmivuotiaiden kohdalla päiväkotipäivän kulussa tulisi noudattaa sääntöä ”iältään nuorimmat ensin”. Säännön tulisi koskea oikeastaan kaikkia muita tilanteita paitsi päiväunilta heräämistä. Yksi lapsiryhmän keskeisin kasvatustekijä onkin juuri päivärytmi, joka johdonmukaisesti noudatettaessa vaikuttaa myönteisesti lapsen kokonaiskehitykseen. Edellytyksenä lasten tarpeet ja iän huomioonottavalle päivärytmille on toimiva ja yhteiseen päämäärään pyrkivä kasvatustiimi. (Helenius ym. 2001, 83.)

Temperamentti on tärkeä osana erottaa tunne- ja sosiaalisista taidoista. Sosiaalisten taitojen kehittymisen vuoksi kasvattajan tulee osata erottaa lapsen laatu, sillä kahta erilaista lasta pitää myös ohjata eri keinoin. Lapsilta, joilla on erilaiset temperamentit suhteessa toisiinsa, ei voida odottaa samanlaista vuorovaikutuskäyttäytymistä. Kasvattajan tehtävänä on tukea lasta itsellensä sopivien selviytymiskeinojen löytämisessä, niin vuorovaikutustilanteissa kuin itsenäisessä toiminnassakin. (Raina & Haapaniemi 2005, 103.)

Vaikka lapsella ei ole mahdollisuutta valita päiväkotiryhmäänsä eikä hän pysty vaikuttamaan sen yhteisön muodostumiseen olennaisesti, niin lapsella kuuluisi silti olla mahdollisuus oman pienemmän yhteisönsä valitsemiseen päiväkotiryhmän sisältä. Tilanteissa, joissa päiväkodin muodostamien ryhmien rajat hämärtyvät, lapsella on otollinen mahdollisuus yhteisön muodostamiseen vaikuttamisessa. Esimerkiksi päiväkodin ulkoilutilanteissa lapset pystyvät helpommin muodostamaan yhteisöjä oman ryhmänsä ulkopuolelle. Kun lapset itse muodostavat omia yhteisöjään, he yleensä valitsevat ympärilleen samaa sukupuolta ja ikäluokkaa olevia lapsia. (Marjanen, Ahonen & Majoinen 2013, 57.)

Kokemus siitä, että lapsella itsellään on mahdollisuus vaikuttaa yhteisöönsä ja sen muodostamiseen sekä saada tunne siihen kuulumisesta, on jokaisen lapsen oikeus. Tämä muodostuu haasteeksi kasvattajien tehtävälle huolehtia siitä, ettei kukaan lapsista jää yksin. Kasvattajien tulisi pohtia sitä, miten paljon he tekevät luokittelua iän perusteella. Aikuisien tekemä lasten ikään perustuva erottelu saattaa osittain siirtyä myös lasten keskuuteen, joten on tärkeää pohtia sitä, miten paljon kasvattajat tekevät erottelua ja miten se vaikuttaa lasten omien yhteisöjen muodostamiseen. Joissakin tilanteissa saman ikäisten lasten ohjaaminen yhdessä toimimaan on hyödyllistä, mutta kaikissa tilanteissa ”pienien” ja ”isojen” lasten erojen korostaminen ei ole tarpeen. (Marjanen ym. 2013, 57–58.)

3.5 Aikaisempia tutkimuksia sisarusryhmistä

Vuonna 1981 Helsingin kasvatustieteiden osaston opettajankoulutuslaitoksella perustettu sisarusryhmäkokeilun opintoprojekti kohdistui sisarusryhmätoiminnan tuloksellisuuden tieteelliseen seurantaan. Sisarusryhmällä tässä siis tarkoitetaan ryhmää, jossa samassa ryhmässä on 1–6 -vuotiaita lapsia alle 3-vuotiaiden ja yli 3-vuotiaiden lasten omien ryhmien sijasta. Teoksen ilmestyessä sisarusryhmäkokeilun raportointi on ollut vielä kesken. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia kasvatustuloksia saadaan lapsiryhmissä, joissa on 1–6 -vuotiaita lapsia. Vertailuryhminä olivat sekä 1–2 -vuotiaiden että 3–6 -vuotiaiden ryhmät. Sisarusryhmäkokeilulla etsittiin vastauksia muun muassa siihen, millainen vaikutus sisarusryhmällä on lasten kehitykseen, toimintamahdollisuuksiin sekä keskinäisiin suhteisiin. Yhtenä tutkimusaiheena oli lasten sosiaalinen kehitys sisarus- ja vertailuryhmissä. (Hytönen 1985, 1–3.)

Tutkimusprojektissa ensimmäisen kokeiluvuoden aikana tehtyjen lapsihavaintojen perusteella voitiin todeta, että sisarusryhmätoiminnalla ei ole ainakaan heikentävää vaikutusta lapsen kehitykseen, toimintamahdollisuuksiin tai lasten keskinäisiin suhteisiin nähden. Myös vanhemmilta saadut tiedot viittasivat samankaltaisiin tuloksiin. Kahden vuoden seurannan perusteella lasten kehittymisen sisarusryhmissä voitiin varovasti arvioida olevan lievästi positiivinen. Lapsista tehdyt havainnot osoittivat, että sisarusryhmissä olleet lapset olivat vertailuryhmien lapsiin verrattuna useammin vuorovaikutuksessa itseään nuorempiin lapsiin. Tässä on kuitenkin otettava huomioon se, että sisarusryhmässä lapsella oli paremmat mahdollisuudet olla vuorovaikutuksessa nuorempien lasten kanssa. (Hytönen 1985, 20, 40, 43.)

Kokeilupäiväkotien sisarusryhmien henkilökunnalla oli omaan kasvatustehtäväänsä liittyen kielteisiä kokemuksia toiminnan suunnittelussa ja eriyttämisessä. Kasvatusvastuussa oleva henkilökunta oli arvioinut vielä keväällä 1983, että toiminta alle 3-vuotiaita ja toisaalta taas 5–6 -vuotiaita lapsia koskien vastasi keskimääräisesti huonommin lasten tarpeita kuin vertailupäiväkodeissa. Kuitenkin sisarusryhmissä toimiva henkilökunta oli oppinut sisarusryhmissä tapahtuneen kasvatustoiminnan johdosta havainnoimaan monipuolisemmin omaa tehtäväkenttäänsä kuin vertailupäiväkotien henkilökunta. Tavoitteisella toiminnan suunnittelulla on mahdollista luoda edellytyksiä toiminnan toteutukseen ja sisältöön. Sisarusryhmätoiminta koettiin sitä mielekkäämmäksi, mitä enemmän se tapahtui sellaisissa tiloissa, jotka oli pedagogisesti suunniteltu sisarusryhmille sopiviksi. Kasvatushenkilökunnan kokemuksia saattaa selittää se projektissa saatu tulos, että sisarusryhmätoiminnan koettiin varsinkin sen alkaessa lisänneen kasvattajien työmäärää. (Hytönen 1985, 36, 41–42, 44.)

Sanna Mäkikallio (2011) on opinnäytetyössään selvittänyt muun muassa sitä, millaisia hyviä ja huonoja puolia sisarusryhmätoiminnalla on lapsen sosiaaliselle kehitykselle erityisesti sisarussuhteiden näkökulmasta vanhempien ja hoitajien mielestä. Tulokset kertovat, että sisarusryhmien hyvänä puolena pidettiin mallintamista, jonka myötä isojen lasten toimintaa seuraamalla pienet lapset oppivat. Vastaavasti isompien lasten koettiin oppivan ottamaan pienempiä lapsia huomioon sisarusryhmässä. Tutkimustulosten mukaan sisarusryhmien huonoiksi puoliksi vanhemmat kokivat ikäjakauman tuomat haitat, pienemmän saman ikäisten kaverien määrän, sekä sen, että pienemmät lapset vievät huomiota

enemmän aikuisilta. Työntekijöiden näkökulmasta taas suurimpia haasteita sisarusryhmässä aiheuttivat hankalat sisarussuhteet, ylihuolehtiminen ja dominointi. (Mäkikallio 2011, 2, 43.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusmenetelmät

Toteutin opinnäytetyöni kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimuksella pyritään ilmiön kuvaamiseen, toiminnan ymmärtämiseen ja teoreettisesti mielekkään tulkinnan antamiseen. Laadullisen tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä olisi mahdollisimman paljon joko tietoa tai kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on subjektiivisuus ja kokemuksen huomioiminen, eli se korostaa ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä reaali maailmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 85; Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013, 82; Kananen 2014, 19.)

Keräsin aineistoa opinnäytetyöhöni yhteensä kolmella eri tiedonkeruumenetelmällä: kyselyllä, haastattelulla ja havainnoinnilla. Opinnäytetyössäni on siis piirteitä triangulaatiosta, joka tarkoittaa tutkimusstrategiaa, jossa ilmiön tutkimisessa hyödynnetään eri menetelmiä. Triangulaatiota voidaan pitää myös yhtenä luotettavuuden mittarina, jos eri lähteistä saadut tulokset tukevat toisiaan. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 145; Kananen 2014, 120.) Halusin tehdä näkyväksi sekä vanhempien että työntekijöiden näkemyksiä ilmiöstä moniäänisen näkökulman tavoittamiseksi opinnäytetyössäni. Eri kohderyhmiltä koin saavani parhaiten tietoa käyttämällä eri menetelmiä.

Sekä kysely että haastattelu ovat menetelminä hyvin yksinkertaisia, sillä niillä voidaan kysyä tutkimukseen osallistuvan henkilön mielipidettä suoraan, kun halutaan saada tietoa siitä, mitä kyseinen henkilö ajattelee tutkittavasta ilmiöstä. Ero kyselyn ja haastattelun välillä liittyy siihen, miten tutkija toimii tiedonkeruuvaiheessa. Kysely on menettelytapa, jossa tiedonantajat täyttävät itse heille annetun kyselylomakkeen. Haastattelussa tutkija esittää kysymykset suullisesti ja huolehtii saamiensa vastausten tallentamisesta. (Eskola 1975, 158; Tuomi & Sarajärvi 2011, 72–73.)

Kyselyt jaotellaan eri tyypeiksi sen perusteella, miten ne toteutetaan. Opinnäytetyössäni toteutin kyselyn keräämällä tietoa vanhemmilta etukäteen laatimallani kyselylomakkeella (Liite 1), jossa kysymykset olivat samat kaikille vastaajille. Vanhemmille jakamassani kyselylomakkeessa oli ainoastaan avoimia kysymyksiä, jolloin vastaajat vastasivat niihin

omin sanoin. (Ronkainen ym. 2013, 113–114.) Laatimani kyselylomake sisältää puolistruktuurisia piirteitä, sillä kysymykset olivat siinä valmiina mutta vastausvaihtoehtoja ei ollut annettu (Kananen 2008, 73). Kyselylomakkeilla tietoa kerätessä haasteeksi saattaa muodostua avointen kysymysten vastausten niukkuus sekä se, kykenevätkö tai haluavatko vastaajat ilmaista asiansa sillä tavalla, kuin he sen tarkoittavat. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 73–74).

Halusin selvittää vanhempien mielipiteitä kyselylomakkeen muodossa, sillä sen avulla pystyin tavoittamaan jokaisen lapsen vanhemman. Ajattelin myös, että opinnäytetyöni aihe olisi vanhempien kannalta kiinnostava, koska sen kautta heillä oli mahdollisuus antaa välillisesti palautetta päiväkodin sisarusryhmien toiminnasta. Syy siihen, miksen selvittänyt vanhempien mielipiteitä esimerkiksi haastatteluina, on se, että haastattelu on kyselyyn verrattuna huomattavasti enemmän aikaa vievä aineistonkeruumuoto, ja halusin kuitenkin tietoa laajemmalla kohderyhmältä (Tuomi & Sarajärvi 2011, 74). Myös päiväkodin toiveena oli kerätä tietoa kaikkien ryhmien vanhemmilta.

Työntekijöiltä päätin kerätä tietoa käyttäen haastattelua tutkimusmenetelmänäni, koska haastattelu mahdollistaa tiedon keräämisen tutkittavasta ilmiöstä joustavalla tavalla (Sarajärvi & Tuomi 2011, 73). Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina laatimani haastattelurungon pohjalta (Liite 2), jossa olin jakanut tutkittavaan ilmiöön liittyvät haastattelukysymykset teemoittain. Vanhemmille laatimani kyselylomakkeen tavoin tekemäni haastattelut olivat puolistrukturoituja, sillä kysymykset olivat samat jokaiselle vastaajalle, mutta valmiiden vastausvaihtoehtojen sijaan haastateltavat vastasivat kysymyksiin omin sanoin ja vaihtelevassa järjestyksessä. Haastatteluissani oli myös temahaastattelun piirteitä, joista kertovat ennakkoon määritetyt aihealueet, joita hyödyntämällä on mahdollista ymmärtää ja saada käsitys tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2005, 86; Kananen 2008, 73; Ronkainen ym. 2013, 116.)

Kyselyn ja haastattelun lisäksi käytin havainnointia yhtenä menetelmänä tutkimuksessani, koska sillä on mahdollista monipuolistaa tutkittavasta ilmiöstä saatua tietoa ja havainnointi tukee muiden aineistonkeruumenetelmien kytkemistä saatuu tietoon. Havainnointiin on olemassa erilaisia tapoja, joista itse käytin suoraa havainnointia. Suora havainnointi tarkoittaa samaa kuin havainnointi ilman osallistumista. Siinä havainnoija ei ole yhteisön jäsen, mutta yhteisön jäsenet kuitenkin tiedostavat ulkopuolisen tarkkailijan olemassaolon. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 81–82; Kananen 2014, 66.)

4.2 Aineiston kerääminen

Hain tutkimuslupaa Tampereen kaupungilta ja se myönnettiin minulle maaliskuun lopussa 2015. Olin ennen ja jälkeen tutkimusluvan hakemisen yhteydessä yhteistyöpäiväkotiin suunnitellani tutkimusta ja sopiessani tutkimuksen toteuttamispäiviä. Toteutin tutkimukseni ja keräsin kaiken aineiston päiväkodissa huhti-toukokuun aikana 2015.

Aineiston keräämisen aloitin kyselylomakkeiden jakamisella. Olin kahtena aamuna päiväkodilla jakamassa kyselylomakkeita vanhemmille. Jaoin kyselylomakkeet päiväkodin jokaisen kolmen sisarusryhmän vanhemmille joko kasvotusten tai lasten omaan lokeroon siinä tapauksessa, jos en tavannut vanhempia. Samalla kerroin lyhyesti tutkimukseni tarkoituksesta sekä annoin ohjeet lomakkeen palauttamista varten. Päiväkodilla ollessani vanhemmilla oli mahdollisuus myös tulla kysymään minulta tutkimukseen liittyvistä asioista. Kyselylomakkeessa oli vain avoimia kysymyksiä, ja vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Tein päiväkodille kaksi palautuslaatikkoa, joihin vanhemmat saivat palauttaa kyselylomakkeen nimettömänä. Kyselylomakkeita palautettiin yhteensä 18 kappaletta, noin 55 jaetusta lomakkeesta.

Haastattelut toteutin päiväkodilla kahtena päivänä huhtikuussa 2015. Haastattelin kolmea sisarusryhmän työntekijää, yhtä jokaisesta ryhmästä. Jaoin haastattelukysymykset kaikille työntekijöille hyvissä ajoin ennen haastattelupäiviä, jotta heidän oli helpompi valmistautua haastatteluun. Haastattelun tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta, jonka vuoksi on perusteltua antaa haastattelukysymykset etukäteen tiedoksi haastateltaville (Tuomi & Sarajärvi 2011, 73). Kerroin haastateltaville etukäteen myös sen, että nauhoitan haastattelut. Nauhoitin jokaisen haastattelun, ja keskimääräinen pituus yhdelle haastattelulle oli noin 30 minuuttia.

Samalla kun olin jakamassa päiväkodilla kyselylomakkeita, kysyin vanhemmilta luvan kirjallisesti heidän lastensa havainnointiin (Liite 3), jotta sain varman tiedon siitä, keitä lapsia minulla on lupa havainnoida. Laadin itselleni havainnointia varten lomakkeen, jonka pohjalta tein havainnot. Havainnointi kohdistui vain yhteen sisarusryhmään, jossa olin havainnoimassa yhteensä kolmena päivänä.

4.3 Tutkimusaineiston analysointi

Aloitin kyselylomakkeiden läpikäymisen melko nopealla aikataululla saatua vastauksia kokoon. Otin kyselylomakkeiden analysoinnissa huomioon myös viimeisen palautuspäivämäärän jälkeen tulleet vastaukset, sillä siihen mennessä en ollut vielä ehtinyt analysoinnissa niin pitkälle, että uusi tieto olisi hidastanut merkittävästi tutkimustani. Ensimmäiseksi kävin kyselylomakkeet läpi useampaan kertaan lukien jokaiseen lomakkeeseen tulleet vastaukset huolellisesti. Tämän jälkeen kirjoitin puhtaaksi kaikki yhteen kysymyksen saamani vastaukset aina kyseisen kysymyksen alle ja sitten tulostin järjestelmäni aineiston, jolloin vastausten tarkastelusta tuli huomattavasti helpompaa. Kyselylomakkeisiin vastattiin perinteisesti paperisessa muodossa, joten helpottaakseni aineiston analysointia koin parhaaksi koota vastaukset ensin yhdeksi tiedostoksi.

Vaikka avoimet kysymykset ovat työläitä analysoida, ne mahdollistavat aineiston luokittelun useammalla eri tavalla. Etuna avoimissa kysymyksissä on myös se, että vastausten joukosta saattaa löytyä hyviä ideoita. Pidin tätä tärkeänä mahdollisten kehitysehdotusten tietoon saamisen vuoksi. Käytin kyselylomakkeiden analysoinnissa hyödynni laadullista tarkastelua ja jäsenin aineistoa teemoittelun keinoin. Teemoittelu on laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä aihepiireittäin. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 93; Valli 2015, 106.)

Aloitin haastatteluaineiston litteroinnin heti, kun olin saanut kaikki haastattelut nauhoitettua. Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston purkamista äänitallenteesta kirjalliseen muotoon. (Kananen 2008, 80; Eskola & Vastamäki 2015, 42.) Kuuntelin jokaisen haastattelun useaan kertaan, ensin hidastettuna pysäyttellen äänitteitä lauseiden päätteeksi ja lopuksi vielä normaalilla nopeudella saadakseni litteroidusta tekstistä mahdollisimman sanatarakan. Saatua haastattelut litteroitua, luin ne useaan kertaan ja annoin niiden kypsä mieltäni.

Seuraavaksi aloitin varsinaisen aineiston käsittelyn. Erottelin aineistosta tutkimuksen kannalta kiinnostavat asiat ja rajasin pois epäoleelliset, tutkimuksen kannalta merkityksettömät asiat. Käytin aineiston erottelussa ja rajaamisessa apuna värikoodeja, joiden avulla kokosin aineistoja yhteen selkeämmäksi kokonaisuudeksi. Analysoin aineistoa tee-

moitteluä käyttäen, eli etsin aineistosta näkemyksiä, jotka kuvaavat tiettyä teemaa. Kosin näkemyksiä aihealueittain eri otsikoiden alle ja tein samalla ydinasioista muistiinpanoja. Tämän jälkeen tein yhteenvedon haastatteluaineistosta tekemistäni löydöksistä. (Kananen 2008, 88–91; Tuomi & Sarajärvi 2011, 92–93; Eskola & Vastamäki 2015, 43.)

Kävin havainnoinnin aikana tekemäni muistiinpanot läpi ennen ja jälkeen haastattelujen ja kyselylomakkeiden läpikäyntiä. Päiväkodilla tekemäni havainnot kirjoitin tulosten esittelyyn viimeisenä, koska niillä täydensin jo saamiani tutkimustuloksia. Kirjoitin tekemiäni havaintojani samaan lukuun työntekijöiden haastattelujen kanssa, koska niissä nousi esille osittain samoja asioita kun haastatteluissa.

Tutkimusaineistoa analysoidessani hyödynsin työntekijöiden ja vanhempien käyttämää jaottelua lapsista iän perusteella ”pieniin” ja ”isoihin” helpottaakseni aineiston käsittelyä. Myös tulosten esittelyssä käytän lapsista samaista jaottelua ”pienet” ja ”isot” tai ”pienemmät” ja ”isommat”, jotta tulosten esittely on selkeämpää. Jaottelu helpottaa siis sekä tutkijaa että lukijaa, ja tuntuu luonnolliselta, koska tutkimuksen kohteena olevassa päiväkodissa ja myös vanhempien vastauksissa käytettiin samanlaista jaottelua. Tutkimustulosten esittelyssä pääsääntöisesti ”pienillä” tarkoitetaan alle 3-vuotiaita lapsia ja ”isoilla” yli 3-vuotiaita lapsia.

5 VANHEMPIEN KOKEMUKSIA SISARUSRYHMÄSTÄ

5.1 Vanhempien vastaukset

Kyselyyn vastasi yhteensä 18 vanhempaa kolmesta eri sisarusryhmästä. Kyselyyn vastanneiden vanhempien joukossa oli kaiken ikäisten lasten vanhempia. Suurin osa, eli kuusi vastaajista oli 2-vuotiaiden lasten vanhempia, ja neljä vastaajista oli 5-vuotiaiden lasten vanhempia. Seuraavaksi eniten vastaajia oli 3-vuotiaiden lasten vanhemmissa, joista vastasi yhteensä kolme vanhempaa. 1-vuotiaiden lasten vanhemmista vastaajia oli kaksi ja 4-vuotiaiden lasten vanhemmista vain yksi oli vastannut. Lisäksi kahdella kyselyyn vastanneista oli sekä 2–3 -vuotias että 5-vuotias lapsi sisarusryhmässä.

5.2 Sisarusryhmässä hyvin toimineita asioita

Kyselyyn vastanneista vanhemmista 15 eli suurin osa piti ylipäätään sisarusryhmäajatusta toimivana ratkaisuna, kunhan vain henkilökuntaa on tarpeeksi ja sisarusryhmän mahdollisuuksia käytetään. Suurin osa vastanneista vanhemmista koki, ettei sisarusryhmätoiminta aiheuta haasteita heidän kasvatustehtävälleen.

Useampi vastaajista koki, että sisarusryhmä on hyväksi lapsen kehitykselle, koska siellä oppii toimimaan eri-ikäisten lasten kanssa ja huomioimaan eritasoisia lapsia. Kaksi vastaajista koki sisarusryhmätoiminnan hyödylliseksi nimenomaan sen takia, että heidän lapsillaan ei ole kotona sisaruksia. Sisarusryhmässä lapsi oppii huomioimaan eri-ikäisiä lapsia sekä saa mahdollisuuden vertaistukeen. Yksi vastaajista kertoi, että heidän lapsensa on oppinut suhtautumaan sisarusryhmässä hyvin sekä pienempiin että isompiin lapsiin. Kaksi vanhemmista nosti esille sen, että heidän lapsensa on selvästi kehittynyt ja oppinut ryhmässä esimerkiksi jakamaan leluja ja leikkimään yhdessä muiden kanssa.

*Sisarusryhmä opettaa lasta jollain tavalla ymmärtämään iän tuomia taitoja
(Esim. 0-vuotias ei kävele, 5-vuotias osaa solmia kengännauhat)*

3-vuotias on nauttinut ”isojen” seurasta, oppinut uusia juttuja, tullut oma-toimisemmaksi. 5-vuotias nauttii pienemmiltä saadusta huomiosta ja kertoo, että eräs 2-vuotias on lempikaveri päiväkodissa. Suhtautuu pieniin suojelevasti.

Lapsemme on tullut uutena suoraan sisarusryhmään. Olemme kokeneet sen erittäin positiivisesti. Lapsi on oppinut paljon isompia seuraamalla ja ollut kiltti pienemmille.

Vastaajista yhteensä viisi koki sisarusryhmätoiminnan ja pienryhmätoiminnan hyvin toimiviksi sisarusryhmässä. Kolme heistä oli sitä mieltä, että sisarusryhmässä on järjestetty hyvin iän mukaista toimintaa lapsille ja että pienryhmiin jakamisessa otetaan huomioon lasten iän mukaiset tarpeet. Yksi vastaajista nosti esille useampaan kertaan sisarusryhmän hyvin organisoidun toiminnan. Vastaaja kertoi olevansa tyytyväinen siihen, että toiminta tapahtuu nyt pienemmissä ryhmissä, jolloin lapsen on helpompi keskittyä ja hän saa enemmän aikuisilta huomiota.

Pienryhmiin jakautuminen tuntuu sujuvan hyvin ja tukevan iän mukaista oppimista ja toimintaa. Sosiaalistuminen on edennyt hienosti ja huomioonottavaisuutta ja käytöstapoja on opittu hienosti.

Hyvää on ollut se, että lapsille on pienryhmätoimintaa oman ikäisten parissa, mutta heitä myös ohjataan leikkimään eri-ikäisten lasten kanssa.

Yksi vastaajista kertoi, että henkilökunta on todella ammattitaitoista ja osaa ottaa eri-ikäisten lasten tarpeet hyvin huomioon. Hän korosti toisenkin kerran olevansa tyytyväinen päiväkodin henkilökunnan ammattitaitoon, ja mainitsi myös, että työntekijät ottavat lisäksi lasten kaveritarpeet huomioon. Kaksi vastaajista, joilla oli sisarukset samassa ryhmässä, kertoi vanhempien ja työntekijöiden välisen yhteistyön helpottuneen, kun kuulumiset molemmista lapsista voidaan vaihtaa kerralla.

Henkilökunnan ammattitaito on ihailtavaa. Jakavat lapsia pienryhmiin iän ja tarpeiden mukaan. Paljon hyvää toimintaa on! Askartelua, retkiä, jump-paa, laulua ym.

Useimmiten vastauksissa esille tullut hyväksi koettu asia sisarusryhmissä oli se, että ryhmän pienet lapset oppivat uusia asioita ja taitoja itseään vanhemmilta lapsilta. Vastaajat muun muassa kokivat, että pienille lapsille on opettavaista olla isompien seurassa, ja että he saavat toimintamalleja isommilta. Vastaajat kertoivat olevansa tyytyväisiä siihen, että ryhmässä isommat lapset myös opettavat pienempiä ja auttavat heitä. Kaksi vastaajista sanoi uskovansa, että isompien lasten seurassa oleminen vie eteenpäin heidän lapsena kehitystä. Muutama vastaaja kertoi lastensa olevan hyvin kiinnostuneita isompien leikeistä ja viihtyvän heidän seurassaan.

On hienoa kun pienempi on saanut osallistua isojen aamupiiriin niin halutessaan.

[Sisarusryhmään] Siirtymisen jälkeen kehitys on ollut todella nopeaa. Lapsi ottaa vahvasti mallia isommista ja haluaa haastavampaa tekemistä, ”koska itsekin osaa”.

Moni vastaajista kertoi lapsensa oppineen huomioimaan paremmin itseään nuorempia lapsia ja toimimaan pienten kanssa samassa ryhmässä. Yksi vastaajista toi esille, että hänen lapsensa on kertonut ylpeänä auttaneensa pienempiä ryhmäläisiä. Yksi vastaajista koki hyvänä asiana, että sisarusryhmässä lapsi saa näyttää esimerkkiä pienemmille, ja että heidän lapsensa myös tykkää hoivata ryhmän pienimpiä. Muutaman vastaajan mukaan heidän lapsensa kertovat kotona vanhemmille ryhmänsä pienemmistä, kuten että ”*pienet ovat tosi kivoja, hauskoja ja suloisia.*”

Lapset ottavat toisensa hyvin huomioon ja isommat osaavat leikeissään huomioida, mikäli pienempiä on mukana.

Muutama vastaajista koki, että sisarusryhmässä on rauhallisempaa kuin saman ikäisten lasten ryhmässä. Yksi vastaaja totesi, että kun ryhmässä on mukana isompia lapsia, itkua on vähemmän. Vastanneista vanhemmista yksi koki, että sisarusryhmässä pienemmän oman ikäisten lasten ryhmän ansioista ryhmään sopeutuminen varsinkin ujoille lapsille on helpompaa. Yksi vanhemmista mainitsi, että sisarusryhmässä ryhmäkoko on sopiva. Yhdessä vastauksessa tuli esille, että 5-vuotiaiden pienempi määrä ryhmässä on vähentänyt ryhmäpainetta, jota esiintyy usein varsinkin tyttöjen keskuudessa.

Kolme vastaajista toi esille sisarusryhmän positiivisen merkityksen lapsen kielelliselle kehitykselle. Yksi vastaajista totesi lapsen nopean puheen kehityksen ja silmissä laajenevan sanavaraston olevan sisarusryhmän hyviä puolia. Isompien ryhmäläisten koettiin myös opettavan pienemmille uusia sanoja.

5.3 Sisarusryhmässä kehitettäviä asioita

Vastaajista viisi oli maininnut, että sisarusryhmässä on haasteellista järjestää iänmukaista toimintaa kaikille ikäryhmille tasapuolisesti tai että hoitajille haasteena voi olla eri-ikäisten lasten tarpeiden sovittaminen ja huomioinen. Yksi vastaajista oli nimennyt sisarusryhmän huonoksi puoleksi sen, että pienten, 2-vuotiaiden lasten tarpeet, ovat todella erilaiset 5–6 -vuotiaiden lasten tarpeisiin nähden. Yhden vastaajan mukaan pienryhmätöiminnan tulisi olla *”huomattavan aktiivista ja toimivaa, jotta eri-ikäisten erilaiset tarpeet voitaisiin huomioida riittäväällä tasolla”*.

Neljä vastaajista oli huolissaan siitä, että ryhmän aikuisten aika menee lähinnä pienempien lasten hoitoon ja tarpeiden huomioimiseen. Pienempien lasten perushoidon ja perustarpeiden tyydyttämisen koettiin vievän aikuisten aikaa. Kaksi näistä neljästä vastaajasta toi esille riittävän henkilökunnan määrän yhteyden eri-ikäisten lasten tarpeiden tasapuoliseen huomioimiseen. Heidän mielestään sisarusryhmäajatus on toimiva silloin, kun henkilökuntaa on sen verran, että ryhmän aikuisten aika riittää myös isommille lapsille. Yksi vastaajista katsoi asiaa siitä näkökulmasta, että ryhmäkoko tulee pitää inhimillisenä, jotta aikuisten aika riittää muillekin kuin ihan pienille.

Pienryhmätöiminta jakoi mielipiteitä vastaajien keskuudessa, mutta nousi kuitenkin yhdeksi keskeiseksi kehittämisen kohteeksi. Neljä vastaajista toivoi pienryhmätöiminnan osalta kehittämistä. Kaksi neljästä vastaajasta toivoi, että pienryhmätöiminta olisi joustavampaa.

Sisarusryhmä mahdollistaisi (jos mahdollisuutta käytettäisiin) myös nk. eriyttämisen ylös- tai alaspäin lapsen taitotason mukaan. Pienryhmätöimintaa voitaisiin suunnitella joustavammin lasten yksilöllisistä lähtökohdista käsin. Tällaiseen ei tunnu nykyisillä henkilöstöresursseilla (ja toimintatavoilla) olevan kykyä/mahdollisuuksia.

Yksi kyselyyn vastanneista vanhemmista toivoi enemmän toimintaa isommille lapsille. Vastaajista yksi taas koki tarvetta lasten sosiaalisten taitojen harjoitteluun saman ikäisten lasten ryhmässä toimimisesta. Yhdessä vastauksessa oli myös maininta siitä, että sisarusryhmässä ei välttämättä ole niin paljon haasteita isommille lapsille. Sisarusryhmän huonoksi puoleksi yksi vastaajista koki sen, että isompi lapsi ei yleensä saa pienemmistä lapsista mallia.

Isompien (viskareiden) kanssa toimintaa, retkiä, haastavampia juttuja voisi olla vielä enemmän. Onnistuisiko organisoimalla pienryhmätoiminta vielä paremmin?

Vastaavasti taas muutama kyselyyn vastanneista vanhemmista toivoi, että pienemmille lapsille olisi enemmän toimintaa, tai että vaihtoehtoisesti heitä voitaisiin ottaa enemmän mukaan isompien lasten toimintaan. Yksi vastaajista toivoi enemmän retkiä ja ulkoiluja päiväkodin lähiympäristöön, koska se on hyväksi kaikenikäisten lasten motoriikan kehitykselle. Lasten ikärajoista joustavaan otteeseen toimintaan osallistumisen suhteen ja jaksamisen ehdoilla tapahtuvaan toimintaan toivottiin panostettavan päiväkodin arjessa.

Pienempiä voisi ottaa enemmän mukaan isompien ohjattuun toimintaan. Jaksamisen ehdoilla. Esim. retkille.

Monesti viikkosuunnitelmista huomaa, että eniten ohjelmaa/retkiä/tavallisesta poikkeavaa on yli 3-vuotiaille. Tässä voisi kenties hieman joustaa ikärajoissa, jotta hieman alle 3-vuotiaatkin voisivat osallistua enemmän (jos muuten mahdollista esim. motoristen taitojen puolesta)

Kolme vastaajista totesi vastauksissaan, että sisarusryhmässä lapsella ei ole niin paljon saman ikäisiä kavereita. Näistä yhden vastaajan mukaan sisarusryhmä rajaa saman ikäisten kavereiden määrää ja oman ikäisten vähäinen määrä saattaa kaventaa kaveripiiriä. Yksi asian esille ottanut vastaaja koki, että pienempi oman ikäisten lasten ryhmä on esi-kouluun siirtymistä ajatellen huono asia, sillä muutos on todella suuri. Yhdeltä vastaajalta tuli maininta siitä, että sisarusryhmätoiminnan alkaessa lapselle oli melko suuri pettymys,

kun parhaat kaverit oli siirretty toisiin ryhmiin. Yksi vastaajista kertoi myös, että sisarusryhmätoiminnan alkaessa lapselle oli hämmentävää, ettei ole enää ”isojen” ja ”pienten” puolta.

Yhdeksi melko keskeiseksi kehittämisen kohteeksi vastauksien joukosta nousi tiedottaminen sisarusryhmässä. Yhteensä kolme vastanneista mainitsi kehittämisen kohteeksi tiedonkulun ja sen puutteellisuuden vastauksissaan ja kaksi heistä otti asian esille useammassa yhteydessä. Toivottiin, että muutoksista, kuten sisarusryhmätoiminnan alkamisesta, tiedotettaisiin hyvissä ajoin. Myös puutteista varustelussa eli lapsen vaatetuksessa toivoi yksi vastaajista kerrottavan vanhemmille heti. Yksi vastaajista toivoi, että päivän kulkua avattaisiin vanhemmille enemmän.

Yksittäisiä kehitysehdotuksia ja palautetta tuli vastaajilta jonkin verran, ja poimin sieltä tutkimukseni kannalta oleellimmat. Erään kyselyyn vastanneen vanhemman mielestä sisarusryhmä toimii parhaiten 3–6 -vuotiailla. Hän toivoisikin, että sisarusryhmät jatkuisivat juuri 3–6 -vuotiailla, ja sitä pienemmille eli alle 3-vuotiaille olisi oma ryhmä, sillä sisarusryhmän ryhmäkoko on liian suuri alle 3-vuotiaalle lapselle. Yksi vastaajista totesi, että ajoittain isommat lapset sulkevat pienemmät lapset ulkopuolelle, mutta oli kuitenkin sitä mieltä, että tätä tapahtuisi myös ikäjakauman ollessa tasaisempi. Eräs vastaajista koki kasvatuskumppanuuden jääneen ”hieman puutteelliseksi” sisarusryhmässä, ja toivoi vanhempia osallistettavan enemmän ja otettavan aktiivisemmin mukaan. Myös isompien lasten liiallisen huolehtimisen ryhmän pienemmistä koki yksi vastanneista sisarusryhmän huonoksi puoleksi.

6 TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA SISARUSRYHMÄSTÄ

6.1 Työntekijöiden haastattelut

Vaikka pääotsikkona on työntekijöiden kokemuksia sisarusryhmästä, niin tässä luvussa esittelen myös itse havainnoimiani asioita, koska ne joiltakin osin sivuavat haastatteluissa esille tulleita asioita. En ole erotellut työntekijöiden vastauksia toisistaan, mutta sitaatit tulosten joukossa ovat otteita työntekijöiden haastatteluista.

6.2 Positiiviseksi koettuja asioita sisarusryhmässä

Haastateltavista kaikki kolme olivat sitä mieltä, että sisarusryhmä tukee pienempien lasten kasvua ja kehitystä mallioppimisen kautta eli niin, että isommat lapset mallittavat tekemistä pienemmille lapsille. Sen lisäksi, että ryhmän isommat lapset toimivat esimerkkinä pienemmille, osassa ryhmistä he myös auttavat ja opettavat pienempiä. Yksi haastateltavista kertoi, että isommat lapset kokevat olevansa ”apuopettajia” ja tärkeitä auttaessaan ryhmän pienempiä lapsia. Hänen mukaansa isommat lapset tykkäävät neuvoa pienempiä. Havainnointini aikana näin monta tilannetta, joissa isompi lapsi auttoi itseään pienempää. Erityisesti ruokalappujen laittaminen ryhmän pienimmille oli hyvin tärkeää monelle ryhmän vanhimmista lapsista. Muutaman kerran lapsilla tuli jopa riitaa siitä, kuka saa laittaa ruokalapun kullekin pienelle. Aamupiirissä isompi lapsi neuvoi pienempää laululeikissä ja kädestä pitäen näytti, miten kussakin kohdassa kädet kuuluu laittaa.

– – meillä on aika hyvin noi ottanu niinku sen, minkäs roolin mä nyt sanoisin, tämmösen no isomman roolin tai sillain et ne niinku ottaa niitä pienempiä, sää voit tulla mejän pikkuveljeks ja sää voit olla mejän koira. Ja siitähän se lähtee se kotileikki et ensin sä oot koira ja sitten sää siitä pikkuhiljaa oot isosisko ja kohta sää voit olla sit jo äiti, muutaman vuoden päästä.

Vastaavasti jokainen haastateltavista oli sitä mieltä, että sisarusryhmässä isommat lapset oppivat ottamaan pienempiä lapsia huomioon. Yksi työntekijöistä toi esille sen, että kun lapsella ei ole muita, pienempiä sisarusksia, tällaisessa ryhmässä hän oppii hyvin toimi-

maan eri-ikäisten lasten kanssa ja huomioimaan itseään pienempiä lapsia. Yhden työntekijän mukaan vanhemmilta on tullut mainintoja siitä, että heidän lapsensa on tullut empaattisemmaksi ja oppinut ottamaan pienempiä lapsia huomioon. Yhdessä ryhmässä on muodostunut jopa sellaisia iso-pieni -pareja, tavallaan ystävyyspareja, jotka huolehtivat toisistaan. Havainnointipäivieni aikana näin monia tilanteita, joissa isompi lapsi osoitti hellyyttä ja empatiaa itseään nuorempaa lasta kohtaan. Eräs isompi lapsi huolehti pienen lapsen unilelusta, yksi isommista silitti pikkuisen päätä hellästi ja iso ja pieni kävelivät käsi kädessä ruokailusta vessoille.

Et tääl on tosi kivasti saanko saattaa tuon ruokalaan tai tonne syömään, voinko riisua tätä, voinko ulkona tehdä tätä. ne hirmu paljon tekee näille pienille just sitä että voinko tulla ja voinko auttaa ja et alkuun me ehkä niinku sanottiin että sä voit vaikka jos haluat niin isona auttaa mut nyt se on tullu niin et ne tulee niiltä itteltään voinko mä auttaa.

Kahden haastateltavan mukaan pienemmät lapset oppivat katselemalla ja kuuntelemalla sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja isommilta esimerkiksi ristiriitatilanteiden hoitamisessa. Haastateltavien mukaan pienemmät lapset oppivat myös hyvin leikkitaitoja isommilta. Monessa leikkitalanteessa, jota havainnoin, pienistä ja isoista koostuvassa sekaryhmässä lasten leikki sujui ja eri-ikäisetkin leikkivät keskenään. Leikkitalanteet, joissa oli yksi pieni ja yksi iso näyttivät olevan leikin kannalta parhaita, ja niissä molemmat jaksoivat useimmiten keskittyä toistensa kanssa leikkimiseen. Havainnoin kuitenkin myös yhtä sellaista tilannetta, jossa kaksi isompaa lasta ja yksi pienempi lapsi leikkivät ”varastossa” (yksi suosittu leikkipaikka ryhmässä), ja pienempi jäi leikistä ulkopuolelle. Isommat leikkivät leikkiään keskenään, eivätkä ottaneet pienen yritystä päästä leikkiin huomioon.

Kaksi haastateltavista toi esille sisarusryhmän kodinomaisuuden. Toinen haastateltavista koki sisarusryhmässä hyväksi asiaksi sen, että se on ”vähän niinku kotona”, kun on eri-ikäisiä ja -tasoisia lapsia. Toinen haastateltava taas oli saanut vanhemmalta hyvää palautetta sisarusryhmän toiminnasta, koska se on luonnollista kuten perheissäkin.

– – *musta tää on enempi semmonen vähän niinku, vähän niinku kotona.*

Se, että lapset ovat eri-ikäisiä ja eri kehitysvaiheissa, koettiin joissakin tilanteissa toimintaa helpottavaksi tekijäksi. Eri kehitysvaiheissa olevat lapset osaavat eri asioita, mikä helpottaa esimerkiksi siirtymätilanteissa, kun kaikki lapset eivät tee samaa asiaa samaan aikaan. Toiset lapset osaavat esimerkiksi jo pukea, mutta toiset vasta harjoittelevat. Osa lapsista osaa käydä itse vessassa, kun taas osa vasta harjoittelee. Yksi haastateltavista koki sisarusryhmässä työskentelyn antoisana, koska välillä voi vaan keskittyä isompien lasten kanssa tekemiseen ja leikkeihin ja sitten välillä taas voi keskittyä pienten leikkeihin. Havainnoidessani huomasin, että ulkoilemaan lähtiessä käytettiin porrastamista niin, että yleensä joko isommat tai osa pienemmistä lapsista lähti ensin vessan kautta pukemaan, ja toiset jäivät hetkeksi odottamaan. Yhtenä havainnointipäivänäni esimerkiksi isommat lapset lähtivät yhden aikuisen kanssa aamupiiriltä ensin vessaan ja sitten pukemaan, ja pienet jäivät toisen aikuisen kanssa vielä odottamaan vuoroaan. Toisena päivänä taas osa pienistä lähti ulos ensin, ja isot saivat vielä jatkaa leikkejään.

Työntekijöistä kaksi mainitsivat sisarusryhmän hyväksi puoleksi sen joustavuuden päiväkotipaikkojen täyttämisen ja hakemisen suhteen, sekä päiväkodin että perheen näkökulmasta. Ryhmään voidaan ottaa minkä ikäinen lapsi vaan, koska sille ei ole määritelty hakijoita jaottelevaa ikähaarukkaa, kuten esimerkiksi 3-5 -vuotiaiden ryhmässä tai alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Jos joku lapsi lähtee kesken vuoden pois, hänen paikalleen voi tulla vaikka 1-vuotias tai sitten 5-vuotias, joka vain on kyseiseen päiväkotiin hakemassa. Sisarusryhmä ei rajoita hakijoita iän perusteella, ja yhden työntekijän sanoin se onkin ”hyvää palvelua perheille”, kun ei joudu jonottamaan päiväkotipaikasta.

Kaksi haastateltavista koki ryhmien pysyvyyden hyväksi mahdollisuudeksi sisarusryhmässä. Sisarusryhmä tarjoaa lapselle mahdollisuuden olla samassa ryhmässä koko sen ajan kun lapsi on samassa päiväkodissa. Lapsen ei tarvitse siirtyä ryhmästä toiseen saatuttaessaan esimerkiksi kolmen vuoden iän, vaan hän saa pysyä samassa ryhmässä mahdollisesti jopa koko päiväkotii-ikänsä. Ryhmän pysyvyys koettiin sekä lapsen että työntekijöiden kannalta hyväksi asiaksi. Samaa aikaa kun lapsella pysyvät samat kaverit ja mahdollisesti samat aikuisetkin, myös työntekijöillä on mahdollisuus oppia tuntemaan lapset paremmin.

Että tässä on se mahdollisuus että ne ryhmät pysyy samoina niin kauan kun lapsi on siinä samassa päiväkodissa.

– – sä voit olla sen koko lapsen no eskariin asti siihen asti ni sä voit olla siinä samassa ryhmässä hänen kanssaan.

Yhden haastateltavan mukaan hänen ryhmässään pienten lasten puheen kehitys on ollut nopeaa ja toinenkin haastateltava oli sitä mieltä, että sisarusryhmä saattaa nopeuttaa pienten lasten puheen kehitystä. Lisäksi eräs vanhempi oli kertonut yhdelle haastateltavista, että heidän lapsensa puheen kehitys on nopeutunut varmasti juuri siksi, että hän on ollut sisarusryhmässä. Yhdessä haastattelussa tuli esille ryhmän kaikkien lasten kehityksessä yleisesti tapahtunut suuri edistyminen viimeisen toimintakauden aikana. Vain yksi haastateltavista toi esille sisarusryhmän hyvänä puolena lasten pienemmän lukumäärän tavanomaiseen päiväkotiryhmään verrattuna, jolloin aikuisten määrä suhteessa lasten määrään on suurempi.

Pienryhmätoiminnan mahdollisuudet tulivat esille jokaisessa haastattelussa. Pienryhmiin ja leikkeihin lapsia jaettaessa ryhmien kokoonpanot voidaan miettiä tarkasti niin, että toiminta on tarkoituksenmukaista. Yhden haastateltavan mukaan pienryhmässä on hyvä mahdollisuus oppimiseen ja opettamiseen, koska pienryhmässä läsnä oleva työntekijä voi tarvittaessa puuttua asioihin heti, kun pystyy näkemään mitä siellä tapahtuu. Yksi haastateltavista koki pienryhmätoiminnan mahdollisuutena siinä mielessä, että siihen voidaan ottaa mukaan joko saman ikäisiä tai eri-ikäisiä lapsia, jolloin se on aina erilaista.

Ja sit kyllähän me aika paljon tehdään sitä semmosta yhteistyötä. Et koko talon 5-vuotiaat lähtee johonkin ja koko talon 3- ja 4-vuotiaat lähtee johonkin. – – Et sitten se on niinku et sitten kun siinä on semmonen isompi sitten se vertaisryhmä niitä saman ikäisiä niin semmostakin tehdään paljon.

6.3 Sisarusryhmässä esiintyviä haasteita

Jokaisessa haastattelussa tuli esille se, että sisarusryhmätoiminnan alkuvaihe oli kaikista haasteellisimmin. Haastateltavien mukaan toiminnan suunnittelu ja toiminnan eriyttäminen on niin sanottuun normaaliin päiväkotiryhmään, jossa kaikki lapset ovat lähempänä samaa ikää, verrattuna haastavampaa sisarusryhmissä, jossa ikäjakauma on suuri. Toiminnan suunnittelussa haasteeksi koettiin muun muassa se, että ryhmän lapsista osa saattaa harjoitella vielä potalla istumista, kun taas osa saattaa jo pian olla aloittamassa esikoulun.

Kun ryhmän lasten ikäjakauma on 1–6 -vuotta, niin lapset ovat silloin hyvin eri kehitysvaiheissa. Sisarusryhmätoiminnan alkaessa oli paljon mietittävää, kun alkoi täysin uusi toimintamalli. Yhden työntekijän mukaan toimintakauden alussa oli mietittävä todella tarkkaan vaihe vaiheelta, miten päivän kulku etenee.

— kyllä siinä ihan niinku mietittävää oli et miten tää nyt hoidetaan ja missä nää lapset on sillan, nää, kun nuo on vessassa vaipanvaihdoissa. Se mentiin ihan niinku joka hetki läpi et miten ne tehdään.

Ja sit kaikki askartelut, että jos isommat tekee yhen jutun niin pienethän sit vaan niinku tekee vähän toisella tavalla, maalaa tai jotain — —.

Edellä esille tulleeseen toiminnan suunnitellun haasteeseen kytkeytyy eri kehitysvaiheissa olevien lasten tarpeiden huomioiminen, joka nousi jokaisessa haastattelussa esille. Lasten tarpeiden huomioiminen kytkeytyy useampaan haastatteluissa esille nousseeseen haasteeseen, kuten esimerkiksi toimintaympäristön suunnitteluun.

— — ryhmän aikuisille toi on aikamoinen niinku tehtävä et sä huomioit kaikki ne 1-vuotiaitten taidot — — entäs ne 4-vuotiaat ja 5-vuotiaat ja kohta 6-vuotiaat. Et saako kaikki ikätasonsa mukaista kasvatusta ja tukea. Se, se on haaste.

Sit siinä on se et sulla voi olla siinä samassa ryhmässä 1-vuotias, joka opettelee kävelemään, 3-vuotias uhmaikäinen, joka saa sit tämmösiä et käy ehkä huitomassa sitä 1-vuotiaasta plus sitten että sulla on voi olla joku joka opettelee lukemaan. Ja sit kun ne tulee kaikki siihen tarpeinensa niin miten sä pystyt vastaamaan siihen.

— — et jos on niinku paljon pieniä että ne saattaa viedä niin paljon sitä aikuisen aikaa, aikaa, että sitten saattaa olla, saattaa olla joskus isoilta pois, aikuisen huomio ja läsnäolo.

Täytyy miettiä hirmu montaa asiaa. Ja alkuun tuntu et me mentiin niitten pienten ehdoilla. — — Nyt kun ne pienet on kasvanu sieltä, niin nyt me on pystytty keskittyyn myös niihin isompiin.

Toimintaympäristön suunnittelu ja ryhmien tilojen järjestely koettiin haasteeksi sisarusryhmissä. Kun ryhmässä on isoja ja pieniä, työntekijät ovat joutuneet miettimään monia käytännön asioita hyvin tarkasti. Jokaisessa haastattelussa tuli esille haaste tavaroiden sijoittelussa niin, että pienet eivät pääse ottamaan isommille lapsille tarkoitettuja tavaroita mutta kuitenkin isot saisivat ne käyttöönsä. Yksi työntekijä koki haasteeksi sen, miten järjestää esimerkiksi pelit, lelut ja palapelit niin, että niistä hyötyisivät kaiken ikäiset lapset ja kaikki saisivat niistä tarpeisiinsa vastaavia haasteita. Koska sisarusryhmässä on pieniä lapsia, on mietittävä, mitä sellaisia asioita tiloissa ja ympäristössä on, jotka ovat vaaranpaikkoja pienille. Esimerkkinä yksi työntekijä mainitsi vessat, joissa nyt isommat lapset käyvät pöntöllä ja pienemmät potalla, jolloin vaarana voi olla pienten lasten sormien jääminen oven väliin.

– – yks haaste on niinku sekin että mistä tääläkin oli varsinkin syksyllä paljon puhetta että kun on näinkin eri-ikäisiä lapsia kun näissä ryhmissä on ja ne on niinku kiinnostuksen kohteet, kaikki lelut, pelit, palapelit pitäis olla niin niinku ikätason mukaisia että miten ne sitten on, mitenkä ne laitetaan esille. Miten niitä niinku vaihdellaan niitä leluja ja pelejä ja muita että niinku kaiken ikäiset lapset saa niinku tarpeensa mukaan niitä täällä haasteita.

Ja niitä tulee niinku koko ajan tulee semmosia ahaa-elämyksiä et okei, tää ei muuten toimi tässä. Että jos tää ois isojen ryhmä niin täällä vois olla vaikka hamahelmiä tai kuulia tai mitä tahansa niin siellä täällä. Nytpä ei voikkaan. Ja sit kumminkin pitää saada niille isoille sitä toimintaa, et niillä on niitä hamahelmiä.

Kahdessa haastattelussa nousi esille se, että ryhmässä olevien lasten ikäjakaumalla ja sen vaatiman henkilökunnan määrän asettamisella on haastetta sisarusryhmissä. Eli vaikka ryhmässä määrällisesti onkin vähemmän lapsia kuin esimerkiksi mitä 3–5 -vuotiaiden ryhmässä tavallisesti olisi, niin lasten ikäjakauma vaikuttaa siihen, montako työntekijää ryhmä vaatii toimiakseen hyvin. Yksi työntekijä koki, että lapsi, joka ei vielä osaa kävellä, on hieman liian pieni sisarusryhmään, koska hän vie melkein yhden aikuisen työpanoksen, mikä taas on sitten muilta lapsilta pois.

Et jos saisin, saisin tota päättää niin tekisin et joko niin et ryhmään neljä aikuista ja sit siellä vois olla vaikka ne kahdeksan pientä. Mut jos ei, niin sitten vaikka 2–3 -vuotiaita jo vähän enemmän ja enemmän sitä isompaa porukkaa, ja kolme aikuista. Sillon se onnistus.

– – että ei alle 1-vuotiaita oikein niinku, se on ollu aika haasteellinen että, et siitä puolesta toista vuodesta tai en tiä sit pitäis olla se semmonen ihan pienten ryhmä et se niinku helpottais tätä toimintaa.

Haastatteluissa mainittiin kerran haasteeksi myös ergonomia lasten ollessa niin eri-ikäisiä ja siten eripituisia. Esimerkiksi pukemistilanteissa on mietittävä, kuinka työtään tekee niin, ettei se kuormita, koska pieniä lapsia pukiessa saattaa istua lattialla, mutta 5-vuotiaista lasta auttaessa täytyykin taas nousta ylös auttamaan.

Yhdessä haastattelussa tuli esille isompien lasten kielenkäyttö haasteena pienten puheen kehitykseen nähden, eli jos isommat lapset osaavat jo esimerkiksi kiroilla, niin pienemmät lapset ottavat heidän kielenkäytöstään mallia. Haastateltava kuitenkin totesi, että heidän ryhmässään ei ole ollut sellaista ongelmaa. Yhtenä havainnointipäivänäni tuli vastaan tilanne, jossa pienempi lapsi otti mallia isomman lapsen sopimattomasta käytöksestä, tosin ei kielenkäytössä. Kyseessä oli ohjattu tilanne, jossa lapset saivat tanssia. Kun isompi noin viisi vuotias lapsi alkoi pelleillä tanssihetken aikana, niin pienempi otti heti esimerkiksi isommasta ja alkoi myös pelleillä.

Yksi haastateltavista koki tavoitteellisen pienryhmätoiminnan tärkeäksi kehittämisen kohteeksi sisarusryhmässä. Sisarusryhmätoiminnan alkaessa pelkästään arjen pyörittäminen vei paljon voimavaroja, jolloin tavoitteellisen pienryhmätoimintaan ei ehditty panostamaan. Haastateltavan mukaan tavoitteellista pienryhmä toimintaa tulisi kehittää niin, että ryhmien kokoonpanot ja tavoitteet mietittäisiin tarkemmin jatkossa.

Päiväkodin sisarusryhmissä on ollut sellainen käytäntö, että ne lapset, jotka nukkuvat päiväunet, siirtyvät tarvittaessa sellaiseen ryhmään, jossa kaikki lapset nukkuvat. Sitten taas ne lapset, jotka valvovat, saavat mennä päivälevolle yhden ryhmän tiloihin, joissa ovat kaikki ne lapset, jotka eivät nuku päiväunia. Nukkumisjärjestelyt tulivat jokaisessa haastattelussa puheeksi, ja yhdessä haastatteluista se koettiin haasteena juuri eri-ikäisten lasten tarpeiden huomioimisen kannalta.

– – me ei lueta satua tuolla päiväunilla, koska ei siitä tuu mitään, ei nää 1-vuotiaat niin oikeestaan siihen satuun sillä tavalla rauhotu, et se on paljon parempi ku se ois tää musiikki – – Kyl mä joskus laitan aina jonkun niinku levyn tai jonkun sadun tulemaan ja sit vähän että kun ne pienemmät ois jo nukahtanu, että noi [isommat] kuulis. Olishan se tärkeätä mutta se, se ei vaan jotenkin niinku toimi niitten pienten kanssa.

Kolmen havainnointipäiväni aikana päiväunille meneminen ja päiväunilta herääminen sujuivat rauhallisesti. Päiväunille mentäessä isommat lapset autoivat pienempiä vaatteiden riisumisessa ja vastaavasti päiväunilta herätessä he autoivat pienempiä pukemisessa. Huomasin, että eräs hieman ujommankin oloinen lapsi auttoi itseään nuorempaa lasta riisumaan vaatteita päiväunia varten. Yksi tilanne oli myös, jossa noin viisivuotias lapsi ohjeisti pienempää, noin kaksivuotiaasta pukemaan kertomalla, mitä aina seuraavaksi pitää pukea. Yhtenä päivänä toisesta sisarusryhmästä havainnoimaani ryhmään nukkumaan tullut pienempi lapsi odotteli oven takana käytävällä jonkin aikaa, ennen kuin hänet tultiin ottamaan vastaan ”nukkariin”.

– – täytyy mieltä tosi tarkasti että missä nää ihmiset nukkuu tai on sen päiväuniajan kuitenkin et sillon pitäs olla talo hiljanen, ja sitten niinku ne jotka nukkuu, ja vaikka onhan se tosi hyvä et nyt on ollu mahdollisuus et tuolla on ne jotka ei nuku tavallaan ja joidenka vanhemmat toivoo että ei nuku, et ne nousee niinku yheltä pois. Ettei niitten tarvi olla niinku joka ryhmässä, koska sekin on aika haasteellista et jos joka ryhmässä on ne jotka ei nuku niin sitten mitä ne tekee sit sen aikaa ja missä ne on..

Ruokailutilanteet eivät nousseet haastatteluissa merkittävästi esille, mutta koin oleelliseksi ottaa sen esille tekemieni havaintojen myötä. Lapset oli jaettu kolmeen eri pöytään ruokailujen ajaksi niin, että yhdessä pöydässä oli ryhmän vanhimmat, yhdessä nuorimmat ja yhdessä pöydässä oli vähän isompia ja vähän pienempiä lapsia. Joissakin ruokailutilanteissa, kuten välipalalla, isot toimivat apulaisina ja veivät esimerkiksi ruoka-annoksia pöytiin. Isojen pöydässä oli margariini leipien voitelua varten sekä myös oma maito, josta he saivat itse kaataa. Ruokailutilanteissa isommilla tuli jonkin verran riitaa siitä, kuka saa laittaa ruokalappuja pienemmille. Tämä aiheutti ylimääräistä melua ja rauhattomuutta

ruokailutilanteiden alkaessa. Yhdessä ruokailutilanteessa isojen pöydässä olevalla lapsella tuli kiukkupuuska, jolloin pienemmät olivat ihmeissään ja toistelivat isomman lapsen nimeä. Pääsääntöisesti ruokailutilanteet sujuivat melko rauhallisesti havainnointipäivinäni.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten päiväkodin työntekijän ja vanhemmat kokevat sisarusryhmät lasten kasvatuksen tukena ja haasteena sekä mitä merkitystä sisarusryhmällä on lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta. Lisäksi tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten sisarusryhmien toimintaa voidaan jatkossa kehittää. Tulosten perusteella suurin osa tutkimukseeni osallistuvista henkilöistä koki sisarusryhmät pääosin myönteisenä asiana. Tulokset kertovat siitä, että sisarusryhmätoiminnan alkaessa haasteita oli enemmän kuin tutkimusta tehdessäni loppukeväästä 2015 ja varsinkin työntekijöiden vastauksissa sisarusryhmätoiminnan alun vaikeus nousi keskeiseksi asiaksi.

Tuloksista käy ilmi, että useampi vanhempi ajatteli sisarusryhmällä olevan positiivinen merkitys lapsen kehitykselle, ja he kokivat lapsensa oppivan sisarusryhmässä eri-ikäisten lasten kanssa toimimista ja heidän huomiointia. Myös työntekijät kokivat sisarusryhmän positiivisena lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Kronqvist (2006, 182) toteaaakin lapsen kannalta olevan hyvä, että hänellä on mahdollisuus vuorovaikutukseen sekä samanvertaisen että osaavamman lapsen kanssa, ja nuoremman lapsen ohjaamisen on huomattu olevan vanhempaa lasta kehittävää toimintaa. Tulosten perusteella voidaan todeta, että työntekijöiden sekä vanhempien mukaan sisarusryhmän koettiin tukevan ”pienten” lasten kehitystä ja oppimista mallioppimisen kautta. Tutkimustuloksia vahvistaa myös esimerkiksi Koivusen (2009, 42) korostama mallioppimisen merkitys erityisesti pienten lasten kohdalla. Vastaavasti ”isojen” lapsien koettiin oppivan pienten lasten huomiointia sisarusryhmässä. Sisarusryhmän koettiin enimmäkseen tukevan lasten sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen oppimista.

Toisaalta tutkimustuloksista ilmenee, että hyvin eri kehitysvaiheissa olevat lapset samassa ryhmässä koettiin sekä haasteeksi että mahdollisuudeksi. Tulosten mukaan sekä vanhemmat että työntekijät kokivat sisarusryhmässä haasteeksi iänmukaisen toiminnan järjestämisen kaikenikäisille lapsille tasapuolisesti. Työntekijöiden näkökulmasta suurin haaste sisarusryhmässä oli toiminnan suunnittelu eri-ikäisille lapsille. Yhdeksi kehityskohteeksi nousi vanhempien vastausten perusteella se, että sekä pienemmille että isommille lapsille järjestettäisiin enemmän toimintaa. Tulosten mukaan osalla vanhemmista oli huolta siitä, että joko pienille tai isoille lapsille ei ole tarpeeksi toimintaa ja että aikuisten huomio menee vain ryhmän pienimmille. Vanhemmat muun muassa toivoivat,

että ”pienille” tai ”isoille” järjestetyissä aktiviteeteissa voitaisiin joustaa niin, että mukaan pääsisivät kaikki halukkaat ja toimintaan kykenevät lapset. Myös Marjanen ym. (2013, 58) toteavat, että kasvattajien on hyvä kiinnittää huomiota siihen, kuinka paljon erottelua tehdään ”isojen” ja ”pienten” välillä, ja erottelun perusteena tulee olla sen hyödyllisyys toiminnan kannalta.

Tutkimustulosten kannalta on oleellista koota yhteen kokemukset pienryhmätoiminnasta, sillä ne vaihtelivat hyvin paljon vanhempien keskuudessa. Kyselyyn osallistuneiden vanhempien vastaukset jakautuivat kahtia pienryhmätoiminnan suhteen, mutta kehittämistarve nousi tulosten perusteella vahvasti esiin. Työntekijät kokivat pienryhmät mahdollisuudeksi, mutta myös haastatteluissa nousi esille kehittämisen näkökulma. Osa vanhemmista oli kuitenkin todella tyytyväisiä pienryhmätoimintaan, mikä kertoo siitä, että kaikki vanhemmat eivät kokeneet tarvetta kehittää pienryhmätoimintaa. Tämä saattaa johtua siitä, että toisessa sisarusryhmässä pienryhmätoiminta on koettu toimivammaksi kuin toisessa. Osa vanhemmista myös koki sisarusryhmän olevan haaste saman ikäisten lasten vähäisen määrän vuoksi. Yhdeksi tärkeäksi kehittämiskohteeksi sisarusryhmän toiminnassa nousi myös tiedottaminen, johon vanhemmat toivoivat parannusta.

Kuten jo alussa mainitsin, tutkimustulokset puoltavat sitä, että sisarusryhmien toiminta on koettu pääosin hyväksi. Kehittämisen kannalta taas on hyvä, että vanhempien vastauksista nousi esille sellaisia asioita, joihin toivottiin parannusta. Aiemmissa sisarusryhmiin keskittyneissä opinnäytetöissä ja Pro gradu -tutkielmissa on keskitytty lähinnä sisarusten välisten suhteiden tutkimiseen sisarusryhmissä. Tutkimukset, joihin perehdyin opinnäytetyötä tehdessäni ja teoriaan puretuessani, viittasivat kuitenkin samansuuntaisiin tuloksiin oman opinnäytetyöni kanssa. Esimerkiksi Mäkikallio (2011, 43) oli saanut opinnäytetyössään samankaltaisia vastauksia, vaikka hän tutki opinnäytetyössään pääasiassa sisarusten välisiä suhteita. Tulokset osoittivat, että sisarusryhmien hyviä puolia lasten sosiaaliselle kehitykselle olivat mallioppiminen ja se, että isommat lapset oppivat ottamaan pienemmät huomioon. Huonoiksi puoliksi sisarusryhmässä vanhemmat näkivät ikäkauman tuomat haasteet, saman ikäisten kavereiden vähäisen määrän sekä pienten lasten viemän huomion isommilta. Nämä kaikki tulivat esille myös tässä tutkimuksessa.

Vaikka toiminnan suunnittelu ja eri-ikäisten lasten tarpeiden huomiointi ovatkin tulosten mukaan osoittautuneet haasteellisemmiksi sisarusryhmissä kuin lasten iän mukaan jaotel-

luissa ryhmissä, niin sisarusryhmätoiminta kuitenkin näyttäytyi suurimmilta osin mahdollisuutena sekä vanhempien että työntekijöiden mielestä. Tulosten perusteella muutoksia sisarusryhmän toiminnassa oli tapahtunut jo jonkin verran toiminnan alkuvaiheesta tutkimuksen toteuttamisajankohtaan mennessä.

8 POHDINTA

8.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tässä luvussa arvioin ja pohdin tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta. Luotettavuuden arvioinnissa tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, joten luotettavuuskysymykset on otettava huomioon jo tutkimuksen alkuvaiheessa (Tuomi & Sarajärvi 2011, 140; Kananen 2014; 146). Koko tutkimusprosessin ajan kiinnitin huomiota työskentelytapojeni luottavuuteen ja eettisyyteen. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkijan nähdään olevan keskeinen toimija ja valintojen tekijä tutkimuksessa (Ronkainen ym. 2013, 82). Tulosten raportoinnissa kuvasin tulokset totuudenmukaisesti ja pyrin siihen, etteivät omat näkemykseni muuta tutkimuksen tuloksia. Tiedostan kuitenkin sen, että omat kokemukseni ovat saattaneet vaikuttaa tutkimuksen kulkuun ja tutkimustulosten kuvaamiseen. Luotettavuuden lisäämiseksi jätin opinnäytetyöni tuloksiin sellaisenaan paljon sitaatteja, koska niissä tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kokemukset tulevat esille täysin oikeassa muodossa ja millään tavalla muuttumattomina. Lähdekirjallisuutta valitessa pyrin siihen, että käytän opinnäytetyössäni sellaisia lähteitä, jotka koen luotettaviksi. Lähteiden luotettavuudessa arvioin niiden ajantasaisuutta ja alkuperää.

Tutkimuksen ja etiikan välistä yhteyttä voidaan pohtia kahdesta näkökulmasta: joko sen kautta, että eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tekemiin ratkaisuihin tutkimuksen suhteen tai sitten niin, että tutkimuksen tulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin. Eettinen sitoutuneisuus on hyvän tutkimuksen suunnannäyttävä. Kuten luotettavuuden niin myös eettisyyden pohdinta alkaa jo tutkimusaiheen valinnassa ja jatkuu koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen eettisyyttä mitataan muun muassa tutkimusmenetelmiä valitessa sekä tutkimuksen tavoitteita asetettaessa. (Haaparanta & Niiniluoto 1998, 85–87; Kananen 2008, 133; Tuomi & Sarajärvi 2011, 125–129.) Tutkimusaihetta valitessa koin tärkeäksi pohtia, miksi ryhdyn tutkimaan juuri sisarusryhmiä. Halusin aiheen olevan hyödyllinen ja ajankohtainen, jotta työni olisi arvokas. Sen selkeyttäminen, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimus toteutetaan, on osa aiheen valintaan kuuluvaa eettistä pohdintaa (Tuomi & Sarajärvi 2011, 129).

Pyrin noudattamaan tutkimuksessani hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Eettisesti hyväksyttävän ja luotettavan sekä tuloksiltaan uskottavan tutkimuksen perustana on hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla tehty tutkimus. Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä perusteita tutkimuseetiikan näkökulmasta ovat esimerkiksi yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen tutkimustyössä ja muissa tutkimuksen vaiheissa sekä tarvittavien tutkimuslupien hankkiminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyöprosessini eteni aina vasta tarvittavat tiedot ja luvat saatuani. Aloitin tekemään tutkimusta päiväkodilla sen jälkeen, kun tutkimussuunnitelmani oli hyväksytty ja olin saanut tutkimusluvan Tampereen kaupungilta. Myös lasten havainnointi tapahtui vasta sen jälkeen, kun olin saanut siihen tarvittavat luvat lasten vanhemmilta. Olin päiväkodilla itse jakamassa kyselylomakkeita ja ottamassa vastaan mahdollisia kysymyksiä tutkimukseeni liittyen, koska koin tärkeäksi vanhempien tietävän minun tekevän tutkimusta asiasta.

Haastatteluun työntekijät valikoituivat siten, että lähdin kyselemään eri ryhmien työntekijöiltä suoraan, olisiko heillä kiinnostusta osallistua tutkimukseeni. Ennen haastatteluja lähetin haastatteluun osallistuville työntekijöille saatekirjeen, jossa kerroin tutkimukseni sisällöstä ja johon oli myös sisällytetty melko kattava haastattelurunko. Näin työntekijät saivat tutustua aiheeseen kunnolla ennen haastattelua ja olivat tietoisia siitä, mitä tutkimukseni koskee. Myös tässä vaiheessa kysyin haastateltavilta luvan haastattelujen nauhoittamiseen, koska se oli aika oleellinen asia tutkimusaineiston keräämisen kannalta.

Tutkimuksessani otin hyvin huomioon tutkimuksen kohdejoukon. Edellä mainitsemieni asioiden lisäksi huomioin tutkimukseen osallistuvat henkilöt muun muassa kääntämällä laatimani kyselylomakkeen englanniksi niitä vanhempia varten, joiden ei ole mahdollista vastata kyselyyn kirjallisesti suomen kielellä. Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden takaamiseksi päätin jättää päiväkodin nimen mainitsematta. Tällöin säilyy parhaiten sekä haastatteluun osallistuneiden työntekijöiden että kyselylomakkeeseen vastanneiden vanhempien anonymiteetti. Analyysia tehdessä en myöskään erotellut kyselylomakkeeseen vastanneita vanhempia, joten tuloksista ei käy ilmi, minkä sisarusryhmän vanhempi kukin vastaaja on. En kokenut tutkimuksen kannalta tarpeelliseksi numeroida vastaajia. Säilytin tutkimusaineistoa huolellisesti ja varmistin, ette aineisto päädy muuta kuin omaan käyttööni tutkimusta tehdessä.

Tutkimustulosteni vahvistettavuutta ja luotettavuutta lisää myös aineiston monilähteisyys, eli aineistotriangulaatio. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi parantaa keräämällä tietoa eri lähteistä ja verrata niistä saatua tietoa toisiinsa. Haastattelin työntekijöitä ja selvitin vanhempien kokemuksia kyselyn keinoin, jolloin varmistin, että molemmat osapuolet, joilla on tutkittavasta asiasta kokemusta, tulevat kuulluksi. Keräämällä tietoa eri lähteistä sain vahvistusta ilmiön tulkinnalle, sillä mitä useampi todistaja tai todiste tulkinnan takana on, sitä pitävämpänä voidaan tulkintaa pitää. (Kananen 2014, 152.)

Tutkimuksessani on otettava huomioon, että olin havainnoimassa vain yhden sisarusryhmän toimintaa kolmena päivänä. En siis voi yleistää havainnointiani muiden sisarusryhmien toimintaan. Havainnointi ei ollut kuitenkaan pääasiallinen tutkimusmenetelmäni, vaan sen tarkoituksena oli monipuolistaa tutkittavasta ilmiöstä saatua tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2011, 81). Havainnointi on siis vain pieni osa tutkimukseni tuloksia. Toisaalta taas otin tutkimuksessani huomioon jokaisesta ryhmästä yhden työntekijän ja kaikkien ryhmien vanhemmat, jolloin tutkimukseen osallistunut joukko on melko laaja.

Tutkimuksen tuloksiin perehtyessä on muistettava, että tuloksiin saattaa vaikuttaa se, jos jonkin sisarusryhmän vanhemmat ovat vastanneet muita aktiivisemmin kyselyyn. Lisäksi tässä tutkimuksessa kyselyyn osallistuneiden vanhempien vastausprosentti jäi melko pieneksi, ja tulokset kertovat vain niiden vanhempien mielipiteistä, jotka kyselyyn vastasivat. Vallin (2015) mukaan lomakekyselyn yksi heikkous onkin usein pieni vastausprosentti. Kyselylomakkeen teossa on otettava huomioon, ettei siihen käytettävä vastausaika veny liian pitkäksi, jotta vastaajat jaksavat keskittyä lomakkeen loppuun täyttämiseen. (Valli 2015, 88–89.)

Kyselylomakkeiden katoa on syytä pohtia, koska sillä on merkitystä tutkimustulosten kannalta. Tärkeää on pohtia sitä, miten tuloksiin on voinut vaikuttaa se, minkä sisarusryhmän vanhemmista on ollut eniten vastaajia, sekä sitä, minkä ikäisten lasten vanhemmat ovat kyselyyn vastanneet. Kyselyyn vastasi kaiken ikäisten lasten vanhempia, eikä mikään ikäryhmä erottunut joukosta selkeästi. Tämä tekee tutkimustuloksista luotettavampia, sillä niissä näkyy sekä pienten että isojen lasten vanhempien näkökulma. Ongelmallista tutkimustulosten kannalta olisi ollut, jos kyselyyn olisi vastannut esimerkiksi vain alle 3-vuotaiden tai 5-vuotiaiden vanhempia. Se, kuinka monta vastaajista on ollut kustakin sisarusryhmästä, ei ole tutkijankaan tiedossa, mutta on tärkeää tiedostaa, että se on vaikuttanut osaltaan tutkimuksesta saatuihin tuloksiin.

On mahdollista, että vastausten vähäiseen määrään kohdejoukkoon nähden on vaikuttanut kyselylomakkeen pituus. Vaikka lomake ei ollut erityisen pitkä, kaikkiin kysymyksiin vastattiin sanallisesti avointen vastausten muodossa. Avoimiin kysymyksiin vastaaminen vie huomattavasti enemmän aikaa kuin vastaaminen sellaiseen kyselyyn, jossa on annettu valmiit vastausvaihtoehdot, mikä saattoi aiheuttaa osalla kohderyhmästä motivaation laskua. Pienten lasten vanhemmilla riittää tekemistä, joten kyselyyn vastaaminen on saattanut tuntua työläältä. Lisäksi se, että kyselyyn vastaaminen ei tuota välittömiä muutoksia sisarusryhmän toimintaan, saattaa heikentää motivaatiota kyselyyn vastaamiseen.

Joskus kyselyssä haasteeksi saattaa muodostua myös avointen vastausten niukkasaisuus tai se, että kyselyyn vastataan aiheen vierestä (Tuomi & Sarajärvi 2011, 74; Valli 2015, 106). Koen kuitenkin, että sain kyselylomakkeista tutkittavan ilmiön kannalta tarpeeksi oleellista tietoa.

8.2 Opinnäytetyöprosessi

Laadullista tutkimusta pidetään joustavana tutkimuskäytäntönä, ja siinä korostetaan tutkimuksen prosessia. Aineisto koostuu useimmiten monitulkintaisesta tekstiksi kootusta materiaalista, jolloin analyysin tekemiselle on edellytyksenä aina jonkinlainen tulkinta, jonka mukaan tehdään taas seuraavia valintoja. Laadullisen tutkimuksen prosessinomaisuudesta kertoo se, että tutkimuksen etenemisen eri vaiheita ei ole aina ennalta mahdollista jäsentää selkeästi, vaan sopiviksi koetut ratkaisut esimerkiksi tutkimustehtävää ja aineistonkeruuta koskeviin kysymyksiin saattavat muodostua askeleittain tutkimuksen edetessä. (Ronkainen ym. 2013, 82–83; Kiviniemi 2015, 74.)

Omassa opinnäytetyöprosessissani korostuu laadullisen tutkimuksen prosessinomaisuus. Opinnäytetyöprosessini alkoi syyskuussa 2014 ja kesti seuraavan vuoden marraskuuhun 2015 saakka. Hieman yli vuoden mittainen opinnäytetyöprosessi antoi minulle ensimmäisen kokemuksen laadullisen tutkimuksen tekemisestä, ja uskon siitä olevan paljon hyötyä tulevaisuudessa. Vaikka kohtasin monia haasteita opinnäytetyön tekemisen aikana, kuten aiheenvalinnan vaikeuden, olen nyt tyytyväinen lopputulokseen. Opinnäytetyön tekeminen oli opettavaista, mutta vaati todella paljon työtä, keskittymistä ja voimavaroja. Mielekkäimmäksi opinnäytetyön tekemisessä koin tutkimuksen toteuttamisen päiväkodilla.

Vaikka prosessi kesti yli vuoden, se eteni kuitenkin melko tasaisella vauhdilla eteenpäin. Muutama hieman pidempi tauko opinnäytetyön tekemisessä tuli, minkä koin jaksamisen kannalta tärkeäksi. Toisaalta taas opinnäytetyöhön palaaminen edellytti uudelleen perehtymistä työhön, jotta pystyin hahmottamaan, missä mennään. Yksin työskentelyssä on se hyvä puoli, että saa itse määritellä omat työaikansa. Toisaalta kuitenkin parin kanssa työskentely olisi saattanut vauhdittaa työn loppuun tekemistä. Jälkeenpäin koen, että tutkimuksessani olisi riittänyt työtä kahdellekin. Varsinkin tutkimusmenetelmäni ja analyysivaihe veivät paljon aikaa.

Päiväkotien sisarusryhmät ovat yleistyneet, mutta niitä on tutkittu melko vähän. Löytämässäni opinnäytetöissä oli enimmäkseen tutkittu sisarussuhteita sisarusryhmissä, ei niinkään sellaisia sisarusryhmiä, joissa on eri-ikäisiä lapsia, jotka eivät ole pääosin sisaruksia. Ensimmäinen kiinnostava jatkotutkimusaihe, joka minulla tuli mieleen opinnäytetyöhöni liittyen, on sisarusryhmän pienryhmätoimintaan keskittyvä tutkimus, koska se on mielestäni keskeinen ja tärkeä osa sisarusryhmien toimintaa. Pienryhmätoiminnan kehittäminen nousi myös opinnäytetyön tuloksissa esille. Mahdollinen jatkotutkimusaihe voisi olla myös edelliseen hieman liittyen eri-ikäisten lasten oppimismahdollisuuksien hyödyntäminen sisarusryhmässä. Laajemman tutkimuksen esimerkiksi Tampereen kaupungin alueella voisi tehdä siitä, miten päiväkotien työntekijät näkevät ja kokevat työskentelyn sisarusryhmässä.

Sosionomin näkökulmasta ajateltuna opinnäytetyön tekeminen oli oppimiseni ja ammatillisen kasvuni kannalta tärkeä asia. Myös sosionomin opinnoissa tutkimuksellisen näkökulman painottaminen on osa ammattiin valmistumista. Opinnäytetyöprosessi opetti minulle tutkimuksen tekemisen lisäksi laajojen kokonaisuuksien hallintaa, vastuun ottamista sekä itsenäistä ja pitkäjänteistä työskentelyä.

LÄHTEET

Aro, T. 2011. Itsesäätelytaitojen kehitys ja biologinen perusta. Teoksessa: Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) 2011. Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 20–40.

Asetus lasten päivähoidosta. 16.3.1973/239.

Eskel, P. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä. Jyväskylä: PS-kustannus, 75–96.

Eskola, A. 1975. Sosiologian tutkimusmenetelmät. Porvoo: WSOY.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltonen, J. & Valli, R. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. 7. painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 1998. Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Helsinki: Helsingin yliopiston Filosofian laitoksen julkaisuja.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Howe, N., Petrakos, H., Rinaldi, C. & LeFebvre, R. 2005. This Is a Bad Dog, You Know... Constructing Shared Meanings During Sibling Pretend Play. *Child Development* 76:4, 783–795.

Huhtanen, K. 2005. Teoksessa Parkkinen, T. & Keskinen, S. (toim.) Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. 2005. Turku: Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 21.

Hytönen, J. 1985. Sisarusryhmäkokeilu. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto. Kaupunkiliiton julkaisu C 106.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Helsinki. Luettu 13.10.2015. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Johnson, C., Ironsmith, M., Snow, C. W. & Poteat, G. M. 2000. Peer acceptance and social adjustment in preschool and kindergarten. *Early Childhood Education Journal* Vol. 27, 207–212.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan laadullisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2015. 4., uudistettu painos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–88.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E-L. 2006. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 166–182.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Laine, K. & Neitola, M. (toim.) 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Leman, P. J. 2002. Argument Structure, Argument Content and Cognitive Change in Children's Peer Interaction. *Journal of Genetic Psychology* 163, 40–57.

Marjanen, P., Ahonen J. & Majoinen L. 2013. Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä. Jyväskylä: PS-kustannus, 47–73.

Mäkikallio, S. 2011. Sisarukset yhdessä yötä päivää – Sisarusryhmän myötä sisarukset toistensa tuki päiväkodissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. 5., uudistettu painos. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Poikkeus, A.M. 2011. Itsesäätely sosiaalisten taitojen ja suhteiden perustana. Teoksessa: Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) 2011. Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 80–104.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raina, L. & Haapaniemi, R. 2005. Yksilöt yhdessä. Kasvatus ja persoonan laatu. Tal-
lina: Arator.

Ritmala, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2010. Lapsen aika. 12.–13
painos. Helsinki: WSOY.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuk-
sen voimasanat. 1.–2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu
painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2015.
4., uudistettu ja täydennetty painos. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja
aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 84–108.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje ja kyselylomake vanhemmille

Hyvät vanhemmat!

1 (3)

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi kolmatta vuotta ja olen tekemässä opinnäytetyötä _____ päiväkotiin. Aiheenani on sisarusryhmien merkitys lasten kasvatuksessa päiväkodin arjessa sekä työntekijöiden ja vanhempien välisessä kasvatustyössä. Otan tutkimuksessani huomioon sekä teidän vanhempien että työntekijöiden näkökulman.

Tutkin opinnäytetyössäni sitä, miten sisarusryhmät tukevat lasten kasvua ja kehitystä ja miten päiväkodin työntekijät ja lasten vanhemmat kokevat ryhmät kasvatustyön tukena. Haluaisin saada myös teidän näkökulmanne asiasta esille. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää lisäämällä työntekijöiden tietoisuutta sisarusryhmien merkityksestä, ja sitä kautta tukea laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista.

Osallistumalla kyselyyn autatte arvioimaan _____ päiväkodin sisarusryhmien toimintaa, jotta se vastaisi entistäkin paremmin teidän ja lapsienne tarpeisiin. Jokaisen kyselyyn osallistuminen on ensiarvoisen tärkeää tiedon saamiseksi!

Kyselyyn vastataan nimettömästi ja kyselystä saamani tulokset käsittelen luottamuksellisesti, eikä niitä käytetä muuhun tarkoitukseen kuin opinnäytetyöni aineistoon. Toivon teidän vastaavan kyselyyn ja palauttavan sen viimeistään 22.4.2015 mennessä päiväkodilta löytyvään palautuslaatikkoon.

Vastaan mielelläni tutkimustani koskeviin kysymyksiinne!

Yhteistyöterveisin

Veera Kokko
veera.kokko@soc.tamk.fi

(jatkuu)

Kyselylomakkeella sisarusryhmällä tarkoitetaan _____ päiväkodissa toimivia ryhmiä, joissa on eri-ikäisiä lapsia. Jos vastauksenne ei mahdu kysymyksen alle kokonaan, voitte tarvittaessa jatkaa sitä paperin kääntöpuolelle. Muistattehan kuitenkin merkitä kysymyksen numeron vastauksenne alkuun!

1. Kuinka monta lasta perheestänne on sisarusryhmässä? Minkä ikäisiä he ovat?

Lisäkysymys: Jos teidän perheestänne on vähintään kaksi lasta samassa sisarusryhmässä, miten koette sen vaikuttavan sisarusten väliseen suhteeseen?

2. Miten koette siirtymisen tavallisesta (suurin piirtein saman ikäisistä lapsista koostuvasta) päiväkotiryhmästä sisarusryhmään? Jos lapsenne on tullut uutena tulokkaana suoraan sisarusryhmään, miten koette sen?

Lisäkysymys: Jos lapsenne on siirtynyt ns. tavallisesta ryhmästä sisarusryhmään, niin mitä hyviä ja mitä huonoja puolia sisarusryhmässä on tavalliseen päiväkotiryhmään verrattuna?

3. Mitä mieltä olette sisarusryhmäajatuksesta ylipäänsä, onko se toimiva?

4. Miten eri-ikäisistä lapsista koostuva ryhmä on mielestänne tukenut lapsenne sosiaalista kehitystä tai muuta kehitystä?

(jatkuu)

5. Onko sisarusryhmä aiheuttanut joitakin haasteita lapsellenne tai teidän kasvatustehtävällenne?

6. Oletteko kuulleet lapseltanne tai lapsiltanne joitakin mielipiteitä sisarusryhmään liittyen, esimerkiksi siitä, että ryhmässä on pienempiä tai isompia lapsia?

7. Mikä sisarusryhmässä on toiminut hyvin, mihin olette tyytyväisiä?

8. Mitä kehitettävää sisarusryhmän toiminnassa mielestänne olisi?

9. Miten sisarusryhmä vaikuttaa teidän vanhempien ja työntekijöiden väliseen yhteistyöhön?

10. Onko teillä vielä jotakin muuta sanottavaa sisarusryhmään, lapsen kasvatukseen tai kasvatuskumppanuuteen liittyen? (Kasvatuskumppanuudella tarkoitan vanhempien ja työntekijöiden välistä yhteistyötä.)

Kiitos vastauksistanne!

Liite 2. Saatekirje ja haastattelurunko työntekijöille

1 (3)

Hyvät varhaiskasvattajat!

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi kolmatta vuotta ja olen tekemässä opinnäytetyötä _____ päiväkotiin. Aiheenani on päiväkodin sisarusryhmien merkitys lasten kasvatuksessa päiväkodin arjessa ja yhdessä vanhempien kanssa tehtävässä kasvatustyössä. Otan tutkimuksessani huomioon sekä teidän työntekijöiden että vanhempien näkökulman.

Tutkin opinnäytetyössäni sitä, miten sisarusryhmät tukevat lasten kasvua ja miten päiväkodin työntekijät ja lasten vanhemmat kokevat ryhmät kasvatustyön tukena. Haluaisin saada myös teidän näkökulmanne asiasta esille ja laadullista tietoa siitä, miten päiväkodin työntekijät kokevat sisarusryhmät lasten kasvatuksen ja yhdessä vanhempien kanssa tehtävän työn näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää päiväkodissa lisäämällä työntekijöiden tietoisuutta sisarusryhmien merkityksestä.

Osallistumalla haastatteluun autatte arvioimaan _____ päiväkodin sisarusryhmien toimintaa, jotta se vastaisi entistäkin paremmin vanhempien ja heidän lastensa tarpeisiin. Nauhoitan haastattelut, ja haastatteluista saamani tulokset käsittelem nimettömästi ja luottamuksellisesti, eikä niitä käytetä muuhun tarkoitukseen kuin opinnäytetyöni aineistoon. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin 45 minuuttia.

Vastaan mielelläni tutkimustani ja haastattelua koskeviin kysymyksiinne jo etukäteen.

Lasten kasvatus on kutsumus, jossa täytyy ymmärtää hukata aikaa voittaakseen aikaa.
- Rousseau

Yhteistyöterveisin

Veera Kokko
veera.kokko@soc.tamk.fi

(jatkuu)

Teemahaastattelu päiväkodin työntekijöille

Tutkimustehtävä: Miten työntekijät (ja vanhemmat) kokevat sisarusryhmät tukena ja toisaalta haasteena lasten kasvatuksessa?

TEEMA 1 Sisarusryhmä lasten kasvun ja kehityksen tukena

Miten eri-ikäisistä lapsista koostuva ryhmä tukee lasten kehitystä ja kasvua?

Miten ryhmä tukee lasten sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä?

Miten siitä hyötyvät a) nuoremmat ja b) vanhemmat lapset?

Voiko siitä olla jotakin haittaa nuoremman tai vanhemman lapsen kehitykselle?

TEEMA 2 Sisarusryhmästä saatu tuki ja hyöty lasten kasvatuksessa

Miten sisarusryhmät edesauttavat lasten kasvatusta, helpottavatko ne vai vaikeuttavatko ne kasvatushenkilökunnan työtä?

Miksi se helpottaa tai miksi vaikeuttaa?

Miten hyviä ja mitä huonoja puolia sisarusryhmässä on verrattuna ns. tavalliseen päiväkotiryhmään?

Miten koet muutoksen aikaisemmasta ryhmästä nykyiseen? (jos olet työskennellyt _____ päiväkodissa ennen ryhmien muuttumista sisarusryhmiksi)

Miten keinoja voit kasvattajana käyttää tukeaksesi sekä nuorempien että vanhempien lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä sisarusryhmässä?

TEEMA 3 Sisarusryhmän aiheuttamat haasteet ja huolet lasten kasvatuksessa

Mitä haasteita sisarusryhmissä esiintyy varhaiskasvattajan kasvatustyön näkökulmasta?

Miten nämä haasteet ilmenevät tai mitä ne aiheuttavat?

(jatkuu)

TEEMA 4 Sisarusryhmä kasvatuskumppanuuden näkökulmasta

Miten sisarusryhmät tukevat kasvatuskumppanuutta?

Voiko ryhmästä olla joitakin haasteita kasvatuskumppanuudelle?

Mitä konkreettisia toimintoja päiväkodissa on muutettu sisarusryhmämuutoksen yhteydessä?

Millaista palautetta olette saaneet sisarusryhmistä vanhemmilta?

Entä lapsilta?

Missä asioissa sisarusryhmissä on onnistuttu?

Mitä asioita mielestänne pitäisi vielä kehittää sisarusryhmien toiminnassa?

+ Haluaisitteko vielä sanoa jotakin lisää aiheeseen liittyen?

Lopetus

Liite 3. Lupa lapsen havainnointiin

Hei _____ vanhemmat!

Osana opinnäytetyötäni teen myös havainnointia _____ ryhmässä saadakseni monipuolisesti tietoa sisarusryhmistä. Havainnoin koko lapsiryhmää ja lasten välistä keskinäistä vuorovaikutusta, en siis yksittäisiä lapsia. Havainnoinnin kohteenani on sisarusryhmien toimivuus, ja se, kuinka eri-ikäiset lapset tukevat toistensa oppimista ryhmässä. Havainnoinnin perusteella kirjaan ylös tekemiäni havainnot, mutta niissä ei tule missään vaiheessa esille kenenkään lapsen henkilöllisyyttä tai muita tunnistettavia tietoja. Havainnointia varten tarvitsen kuitenkin luvan jokaisen lapsen huoltajalta.

Saako lapsenne _____ olla osana tutkimustani?

Kyllä

Ei

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Palauttaisitteko tämän lupalapun päiväkodin työntekijöille viimeistään 17.4. mennessä, jotta voin aloittaa tutkimukseni. Jos teillä on kysyttävää havainnointiin liittyen, voitte olla minuun yhteydessä sähköpostitse tai nähdessänne minut päiväkodilla.

Terveisin

Veera Kokko

veera.kokko@soc.tamk.fi